

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KADINA YÖNELİK SİBER ŞİDDET VE PSİKOLOJİK
SAĞLIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE OLAYIN VE SOSYAL
MEDYA KİMLİĞİNİN MERKEZİLİĞİNİN ETKİSİ**

Nilay ABINIK

Danışman

Doç. Dr. İnci BOYACIOĞLU

İZMİR - 2021

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kadına Yönelik Siber Şiddet ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Olayın ve Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/07/2021

Nilay ABINIK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Kadına Yönelik Siber Şiddet ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Olayın ve Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Etkisi

Nilay ABINIK

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Programı

Bu çalışmanın amacı, kadına yönelik siber şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi siber şiddet olayının kendine özgü özellikleri ve kişilerin sosyal medya ile ilişkileri çerçevesinde incelemektir. Bu amaçla, siber şiddet ve kadınların psikolojik sağlığı arasındaki ilişkiler siber şiddet olayının nitelikleri, olayın merkeziliği ve sosyal medya kimliği açısından değerlendirilmiştir. Çalışmaya siber şiddete maruz bırakılan 328 kadın (18 yaş ve üstü) katılmıştır. Katılımcılar sırasıyla Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu, Olayların Merkeziliği Ölçeği, Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-Kısa Formu ve Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair Sorular'ı doldurmuştur. Araştırma bulguları, siber şiddetin psikolojik semptomlarla (depresyon, anksiyete ve stres) pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Sosyal medya kimliğinin merkeziliği, siber şiddet ve psikolojik sağlık ilişkisinde, düzenleyici bir role sahip değilken, siber şiddet olayının merkeziliği bu ilişkide aracılık etkisi göstermiştir. Elde edilen bulgular, siber şiddetin kadınların sosyal medyayla ilişkilerinden bağımsız olarak, psikolojik sağlıklarını olumsuz şekilde etkileyebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, deneyimlenen siber şiddet olayının, kadınlar tarafından hayat hikayelerinin ve/veya benliklerinin ne derece merkezinde algılandığı kadınların psikolojik sağlığı açısından belirleyicidir. Olayın merkeziliğine ilişkin bu bulgular, kadına yönelik siber şiddete yönelik kuramsal çalışmalara

özgün bir katkı sunduğu gibi, önleme ve müdahale çalışmaları için de yol gösterici bir nitelik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siber Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, Olayın Merkeziliği, Sosyal Medya Kimliği, Ego Katılımı

ABSTRACT

Master's Thesis

The Effect of Event and Social Media Identity Centrality on the Relationship between Cyber Violence Against Women and Psychological Health

Nilay ABINIK

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Psychology

Psychology Program

The purpose of the study is to examine the relationship between cyber violence against women and psychological health within the framework of the peculiar characteristics of cyber violence events and individuals' relations with social media. For that purpose, the relationships between cyber violence and women's psychological health are evaluated in terms of the characteristics of cyber violence events, the centrality of events, and social media identity. 328 women (aged 18+) who are exposed to cyber violence participated in the study. Participants completed the Personal Information Form, Social Comparison Scale, Social Media Identity Centrality Scale, Cyber Victimization Scale, Question Form for Cyber Violence Experience, Centrality of Events Scale, Depression Anxiety Stress Scale-Short Form, and Questions About the Control of Psychological Symptoms in the Covid-19 Process, respectively. Research results have shown that cyber violence is positively associated with psychological symptoms (depression, anxiety, and stress). Whereas the centrality of social media identity does not have a moderator role in the relationship between cyber violence and psychological health, the centrality of cyber violence events has shown a mediation effect in this relationship. The results indicate that cyber violence can negatively impact women's psychological health, regardless of their relationship with social media. In addition, the extent to which the experienced cyber violence event is perceived by women at the center of their life stories and or selves is determinant in women's psychological

health. These findings regarding the centrality of the incident provide an original contribution to the theoretical studies on cyber violence against women also have a guiding qualification for prevention and intervention studies.

Keywords: Cyber Violence, Violence Against Women, Centrality of Event, Social Media Identity, Ego Involvement

**KADINA YÖNELİK SİBER ŞİDDET VE PSİKOLOJİK SAĞLIK
ARASINDAKİ İLİŞKİDE OLAYIN VE SOSYAL MEDYA KİMLİĞİNİN
MERKEZİLİĞİNİN ETKİSİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

1.1. SİBER ŞİDDET	4
1.1.1. Siber Şiddetin Yaygınlığı ve Cinsiyet ile İlişkisi	5
1.2. KADINA YÖNELİK SİBER ŞİDDET	7
1.3. KADINA YÖNELİK SİBER ŞİDDETİN ETKİLERİ	11
1.3.1. Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği ve Kadına Yönelik Siber Şiddet	15
1.3.2. Olayın Merkeziliği ve Kadına Yönelik Siber Şiddet	17

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLERİ	18
--	----

2.2. ÖRNEKLEM	19
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	21
2.3.1. Siber Mağduriyet Ölçeği	21
2.3.2. Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu	21
2.3.3. Olayların Merkeziliği Ölçeği	21
2.3.4. Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği	22
2.3.5. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	22
2.3.6. Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair Sorular	23
2.3.7. Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-Kısa Formu	23
2.3.8. Kişisel Bilgi Formu	24
2.4. İŞLEM	24
2.5. VERİ ANALİZİ	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNE İLİŞKİN TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	26
3.2. KORELASYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR	28
3.3. HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR	31
3.3.1. Depresyonun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	32
3.3.2. Anksiyetenin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	34
3.3.3. Stresin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	36
3.4. ARACI DEĞİŞKEN ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR	39
3.4.1. Siber Şiddet ve Depresyon İlişkisinde Olayın Merkeziliğinin Aracılık Rolü	39
3.4.2. Siber Şiddet ve Anksiyete İlişkisinde Olayın Merkeziliğinin Aracılık Rolü	40

3.4.3. Siber Şiddet ve Stres İlişkisinde Olayın Merkeziliğinin Aracılık Rolü	41
3.5. DÜZENLEYİCİ DEĞİŞKEN ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR	42
SONUÇ	45
KAYNAKÇA	54
EKLER	

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AltBil	Alternatif Bilişim Derneği
bkz.	Bakınız
EIGE	European Institute for Gender Equality
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights
GPS	Global Positioning System
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
PEW	PEW Research Center
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TBİD	Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği
UN Women	United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemin Demografik Özellikleri	s. 20
Tablo 2: Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar	s. 26
Tablo 3: Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonel İlişkiler	s. 30
Tablo 4: Bağımsız Değişkenlerin Depresyonu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	s. 33
Tablo 5: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Siber Şiddet Olayının Niteliklerinin Depresyonu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	s. 34
Tablo 6: Bağımsız Değişkenlerin Anksiyeteyi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	s. 35
Tablo 7: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Siber Şiddet Olayının Niteliklerinin Anksiyeteyi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	s. 36
Tablo 8: Bağımsız Değişkenlerin Stresi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	s. 37
Tablo 9: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Siber Şiddet Olayının Niteliklerinin Stresi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	s. 38

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Siber Şiddet ve Depresyon Arasındaki İlişkide Olayın Merkeziliğinin Aracı Rolü	s. 40
Şekil 2: Siber Şiddet ve Anksiyete Arasındaki İlişkide Olayın Merkeziliğinin Aracı Rolü	s. 41
Şekil 3: Siber Şiddet ve Stres Arasındaki İlişkide Olayın Merkeziliğinin Aracı Rolü	s. 42
Şekil 4: Bağımlı Değişken Depresyon iken Aracı Değişken Etkisi Üzerinde Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Düzenleyici Rolü	s. 43
Şekil 5: Bağımlı Değişken Anksiyete iken Aracı Değişken Etkisi Üzerinde Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Düzenleyici Rolü	s. 43
Şekil 6: Bağımlı Değişken Stres iken Aracı Değişken Etkisi Üzerinde Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Düzenleyici Rolü	s. 44

EKLER LİSTESİ

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	ek s. 1
EK 2: Kişisel Bilgi Formu	ek s. 2
EK 3: Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	ek s. 4
EK 4: Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği	ek s. 5
EK 5: Siber Mağduriyet Ölçeği	ek s. 6
EK 6: Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu	ek s. 8
EK 7: Olayların Merkeziliği Ölçeği	ek s. 11
EK 8: Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-Kısa Formu	ek s. 12
EK 9: Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair Sorular	ek s. 13
EK 10: Etik Kurul Onay Formu	ek s. 14

GİRİŞ

Gelişen iletişim teknolojileri aracılığıyla, internet ve sosyal medya kullanımı, her geçen gün artmakta ve günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelerek sosyalleşme kavramına yeni bir anlam yüklemektedir (Karataş, 2018: 32-33; Vural ve Bat, 2010: 3349). Böylelikle internetin gelişimi, dijital ve sanal ortamların oluşumuyla beraber, sosyal medya kullanımındaki artış ve denetimsizlik, birtakım olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Bu durum şiddet için yeni mekanizmalar yaratmakta (Backe ve diğerleri, 2018: 1; Peterson ve Densley, 2017: 194) ve yeni bir şiddet türü olarak “siber şiddet”i doğurmaktadır (Cebecioğlu ve Altıparmak, 2017: 424; Turan, 2016: 58). Günümüzde giderek artan bir biçimde karşımıza çıkan siber şiddet (Tandon ve Pritchard, 2015: 36), hem ülkemizde hem de küresel anlamda oldukça önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde siber şiddetin çevrimiçi şiddet, dijital şiddet, siber flört şiddeti, siber zorbalık, siber taciz, siber takip gibi pek çok farklı kavramla ifade edildiği görülmektedir. Bu konuda siber şiddetin kavram olarak en belirgin ve geneli ifade eden bir kullanıma sahip olduğu ve farklı kullanımlarının her ne kadar birbiriyle bağlantılı olsa da farklı siber şiddet biçimlerini temsil edebileceği ileri sürülmektedir (Backe ve diğerleri, 2018: 2). Ayrıca siber şiddet çalışmalarının genellikle “siber zorbalık” kavramıyla çocuk ve ergenlere yoğunlaştığı görülmektedir. Yetişkinleri ele alan çalışmalar ise, siber şiddetin herkesin karşılaşabileceği bir problem olmakla birlikte (Finn, 2004: 475), kadınların siber şiddet ile daha fazla karşılaştığını (Alyakut, 2017: 256; Bayram ve Sayılı, 2013: 117; Cyber Civil Rights Initiative, 2013: 1; Dehue ve diğerleri, 2008: 221-222; Dilmaç, 2009: 1300; Harris, 2020: 327; PEW, 2014: 2; Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 267-268; Yaman ve Sönmez, 2015: 25; Walrave ve Heirman, 2011: 67) ve siber şiddetten daha olumsuz yönde etkilendiğini (Powell ve Henry, 2019: 3653; Reed ve diğerleri, 2016: 16; Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 267-268) ortaya koymaktadır. Siber şiddet, sıklıkla diğer kadına yönelik şiddet biçimleriyle beraber ortaya çıkan (Draucker ve Martsolf, 2010: 140) ve aynı zamanda diğer şiddet türlerine yol açabilen (Dehue ve diğerleri, 2008: 217; Harris, 2020: 321, 327; Marganski ve Melander, 2018: 1087; Woodlock, 2017: 590) bir şiddet biçimidir. Diğer bir deyişle,

gerçek yaşamda kadınlara yönelik var olan şiddet sanal ortama, sanal ortamdaki şiddet ise gerçek yaşama taşınmaktadır. Twitter raporu 2016'da bazı Avrupa ülkelerinde (İngiltere, Galler vb.) kadına yönelik şiddet davalarının %10 oranında arttığını ve bunun sosyal medyayla ilgili olduğunu öne sürmektedir (Demos, 2016: 1). Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle kadına yönelik şiddetin arttığı da bilinmektedir (Draucker ve Martsolf, 2010: 140; Harris, 2020: 318). Giderek büyüyen toplumsal bir sorun olarak siber şiddete kadına yönelik şiddet biçimleri içerisinde yer verilmesi ve bu doğrultuda araştırmalar yapılması gerekmektedir.

Alanyazında kadına yönelik siber şiddeti ele alan çalışmaların sayısı, özellikle ülkemizde, oldukça sınırlıdır. Yapılan çalışmalar kadınların siber takip, siber cinsel taciz ve siber flört şiddeti gibi çok çeşitli biçimlerde siber şiddetle karşılaştığını göstermektedir. Ayrıca kadınların yaşamını çok çeşitli yönlerden olumsuz biçimde etkilediği de bilinmektedir (Baker ve diğerleri, 2013: 3). Bu olumsuz etkilerin başında kadınların psikolojik sağlığı gelmektedir. Geçmiş çalışmalar, siber şiddetin çeşitli biçimlerinin depresyon (Bauman ve diğerleri, 2013: 345-347; Cripps ve Stermac, 2018: 177-181), anksiyete ve stres (Baker ve diğerleri, 2013: 3; Cripps ve Stermac, 2018: 177-181) gibi psikolojik semptomlarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca siber şiddetin doğası (Harris, 2020: 321; Kowalski ve Limber, 2007: 29; Melander, 2010: 266), gerçek yaşamda karşılaşılan şiddet biçimlerini bünyesinde barındırıp onlara zemin hazırlaması (Dehue ve diğerleri, 2008: 217; Harris, 2020: 321, 327; Woodlock, 2017: 590) ve yarattığı psikolojik etkilerin kalıcılık göstermesi (Patchin ve Hinduja, 2006: 164) gibi sebeplerle, psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkisinin daha yoğun olabileceği de düşünülmektedir.

Bu doğrultuda mevcut çalışmada siber şiddet, kadına yönelik bir şiddet biçimi olarak ele alınmakta ve daha genel bir kullanım olarak siber şiddet kavramının kullanımı tercih edilmektedir. Kadına yönelik siber şiddetin farklı biçimlerinden birine odaklanmaktan ziyade, siber şiddet olgusu bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan siber şiddet ile siber şiddet gören kadınların psikolojik sağlığı arasındaki ilişkileri ortaya koymak, bu ilişkilerde olayın ve sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin rolünü ve siber şiddet olayının niteliklerinin psikolojik sağlıkla ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Elde edilen bulguların kadınların siber şiddetten psikolojik yönden nasıl etkilendiğinin anlaşılması

açısından değerli bilgiler üretebileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle öncelikle alanyazında siber şiddet üzerine yapılmış olan araştırmalara değinilecektir. Genel anlamıyla siber şiddet ve özelde, daha detaylı biçimde, kadına yönelik siber şiddet değerlendirilecektir. Ardından siber şiddetin kadınların psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri ve buna etki edebilecek faktörler incelenerek tartışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

1.1. SİBER ŞİDDET

Siber şiddet genel anlamıyla dijital yollar ve teknolojik araçlar aracılığıyla kolaylaştırılan, uygulanan ve sürdürülen zarar verme ve istismar türlerini kapsamaktadır (Backe ve diğerleri, 2018: 1). Şiddet, kötü niyet, tekrarlama ve güç farklılığına dayanmakta (Arıcak, 2015: 74-78; Kowalski ve Limber, 2007: 22; Mishna ve diğerleri, 2012: 64; Patchin ve Hinduja, 2006: 152; Wolak ve diğerleri, 2007: 56) ve psikolojik, cinsel veya ekonomik yönden zarar verme niyeti taşımaktadır (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 13). Bu açıdan tehdit etme, utandırma, aşağılama, dışlama (Kowalski ve Limber, 2007: 22; Patchin ve Hinduja, 2006: 152; Woodlock, 2017: 599), sindirme, takip ve kontrol etme (Woodlock, 2017: 599) gibi amaçlarla kasıtlı olarak ve tekrarlanan biçimde gerçekleştirilmektedir (Kowalski ve Limber, 2007: 22; Patchin ve Hinduja, 2006: 152).

Diğer şiddet biçimlerini (psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet) bünyesinde barındıran siber şiddet (Dehue ve diğerleri, 2008: 217; Woodlock, 2017: 590), aynı zamanda sanal ortamda bu şiddet biçimlerinin bir uzantısı halinde devam etmektedir (Harris, 2020: 321, 327). Onlardan ayrıldığı temel nokta ise, şiddetin yüz yüze uygulanmaması ve şiddete elektronik aletlerin karışmasıdır (Arıcak, 2015: 74-78; Slonje ve Smith, 2008: 148). Ayrıca siber şiddet, her zaman ve her yerden anonim olarak gerçekleştirilebilecek bir şiddet biçimi olup siber şiddet aracı olan ileti ve görsellerin süresiz biçimde çoğaltılarak yayılabilmesi söz konusudur (Patchin ve Hinduja, 2006: 155; Tandon ve Pritchard, 2015: 23). Böylelikle çok daha az çaba gerektiren (Melandar, 2010: 266; Patchin ve Hinduja, 2006: 155; Tandon ve Pritchard, 2015: 23), gerçekleştirilmesi hızlı ve kolay (Melandar, 2010: 266; Woodlock, 2017: 598), anlık ve yinelenebilir olan (Woodlock, 2017: 598), özeline kamusalıştığı (Harris, 2020: 321; Melander, 2010: 266), sınırsız ve mekansız (Harris, 2020: 321) bir şiddet biçimi olarak değerlendirilmektedir.

Siber şiddet, akıllı telefonlar ve internet kullanılarak sosyal medya uygulamaları, mesajlaşma uygulamaları, e-posta, GPS destekli uygulamalar, sohbet odaları, bluetooth, bloglar, web siteleri, forumlar ve anket siteleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Eroğlu, 2014: 39; Temur-Şimşekcan, 2018: 18). İnsanlar kişisel bir hesap oluşturarak diğer insanlarla iletişim kurabilmek ve/veya kendisiyle ilgili paylaşımlar yapabilmek için sıklıkla Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, Youtube gibi sosyal medya uygulamalarına üye olmaktadır. Bunun yanında Whatsapp, Messenger, Skype gibi mesajlaşma uygulamaları bireylerin arkadaş listelerindeki diğer bireyler ile yazılı, sesli veya görüntülü iletişim kurabilmesini sağlamaktadır. GPS destekli uygulamalar ise bireyin nerede olduğuna dair konum bilgisine erişilebilen uygulamalardır. Çok farklı tasarım özelliklerine sahip bu sosyal medya uygulamaları, siber şiddetin ortaya çıkışında da farklılıklara sebep olmaktadır (Aslan ve Önay-Doğan, 2017: 103). Sanal ortamda siber şiddet uygulayan kişi kimliğini gizleme, takma ad kullanma, farklı ve doğru olmayan bir kimlik oluşturma gibi çeşitli yolları tercih etmekte (Temur-Şimşekcan, 2018: 18-24) ve/veya bu araçları kullanarak bireyleri korkutma, takip etme, izleme ve kontrol etmeye yönelik davranışlarda bulunmaktadır (Southworth ve diğerleri, 2007: 843).

1.1.1. Siber Şiddetin Yaygınlığı ve Cinsiyet ile İlişkisi

Yeni bir şiddet türü olarak günümüzde yaygın biçimde görülen siber şiddete interneti kullanan herkesin hayatında bir veya birden fazla kez maruz kalabileceği öne sürülmektedir (Arıcak, 2015: 83). Dünyada yapılan çalışmalar, interneti kullanan kişiler içerisinde %25 ile %70 arasındaki bir toplamın siber şiddete uğradığını ortaya koymaktadır (Arıcak, 2009: 171; Bayram ve Saylı, 2013: 110-111; Beran ve Li, 2005: 270; Dilmaç, 2009: 1299; Marganski ve Melander, 2018: 1082; Mishna ve diğerleri, 2012: 66; Patchin ve Hinduja, 2006: 158; Walrave ve Heirman, 2011: 68). Bu oranın çok daha yüksek olduğu da iddia edilmektedir (Marganski ve Melander, 2018: 1082; West, 2014: 6). Ayrıca gençler arasında bu rakamların en üst seviyelerde seyrettiği alanyazında sıklıkla dile getirilmektedir (Lenhart ve diğerleri, 2016: 39; Powell ve Henry, 2019: 3655).

Siber şiddetin çeşitli biçimleri ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda şiddeti uygulayan, şiddete maruz kalan ve hem uygulayan hem de maruz kalan kişilerden toplanan veriler üzerinden çok yönlü incelemeler yapılmaktadır. Siber şiddet ile cinsiyet arasındaki ilişki tartışmalı olmakla birlikte, araştırmaların büyük bir kısmı erkeklerin ve oğlan çocuklarının daha fazla siber şiddet uyguladığını, kadınların ve kız çocuklarının ise daha fazla siber şiddete uğradığını göstermektedir (Alyakut, 2017: 256; Bayram ve Sayılı, 2013: 117; Dehue ve diğerleri, 2008: 221-222; Dilmaç, 2009: 1300; Yaman ve Sönmez, 2015: 25; Walrave ve Heirman, 2011: 67). Kadınların çevrimiçi ortamlarda siber şiddete maruz bırakılma ihtimalinin erkeklere kıyasla 27 kat daha fazla olduğu ortaya koyulmaktadır (Tandon ve Pritchard, 2015: 15). ABD'deki Pew Araştırma Merkezi'nin yaptığı çalışma bulguları, katılımcıların %73'ünün siber şiddete tanıklık ettiğini, %40'ının şahsen siber şiddet gördüğünü ve kadınların erkeklere kıyasla önemli ölçüde daha yüksek oranlarda siber şiddet ile karşılaştığını bildirmektedir (PEW, 2014: 2). Yapılan başka bir çalışma, 15 yaşından itibaren her beş kadından birinin siber takibe, her on kadından birinin de siber tacize maruz kaldığını ileri sürmektedir (FRA, 2014). Almanya'da yaklaşık 9000 kişiyle yapılan bir anketin sonuçları da benzer bulgular göstererek 10-50 yaş arasındaki kadınların siber cinsel taciz ve siber tacize maruz bırakılma ihtimalinin aynı yaş grubundaki erkeklere oranla çok daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 267-268).

Siber şiddetle karşılaşan kadın ve erkekler incelendiğinde, kadınların daha fazla olumsuz tepki verdiği ve siber şiddetten daha fazla zarar gördüğü belirlenmektedir (Lenhart ve diğerleri, 2016: 33; Reed ve diğerleri, 2016: 16). Kadınların siber şiddet deneyimini daha üzücü olarak nitelendirdiği (Powell ve Henry, 2019: 3653), daha fazla öfke, korku ve anksiyete yaşadığı ve çok daha çeşitli, uzun süreli, ciddi sonuçlar doğuran siber şiddet biçimleriyle karşılaştığı ileri sürülmektedir (Lenhart ve diğerleri, 2016: 33). Ayrıca siber şiddetin kadınlar üzerinde yarattığı etki çok daha travmatik olabilmektedir (Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 267-268). Bu doğrultuda, siber şiddetin yalnızca kadınların karşı karşıya kaldığı bir sorun olmamakla birlikte, dünyada ve ülkemizde kadına yönelik şiddet sorununa baktığımızda, kadınların siber şiddet ile daha fazla karşılaştığı ve siber

şiddetin kadınların yaşamını ve psikolojik sağlığını daha olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışmada, kadına yönelik şiddet biçimleri içerisinde yer alan ve alması gerektiği düşünülen siber şiddet incelenmektedir.

1.2. KADINA YÖNELİK SİBER ŞİDDET

Geçmişten günümüze kadar uzanan ve önemli bir sorun olan kadına yönelik şiddet, bir ayrımcılık örneği olup insan hakkı ihlali olarak kabul edilmektedir (İstanbul Sözleşmesi, 2011: 5). Kadına yönelik şiddet, özel ve/veya kamusal hayatı kapsayıcı nitelikte olup kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik yönden zarar veren ya da zarar verme olasılığı bulunan cinsiyete dayalı şiddet eylemlerinin tümünü içermektedir. Bu eylemler kadını zorlama, tehdit etme ya da keyfi bir biçimde özgürlüğünü kısıtlamaya ilişkin eylemleri de içine almaktadır (Birleşmiş Milletler, 1993: 183). Kadına yönelik şiddet temelde fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olmak üzere gruplandırılmaktadır (KSGM, 2016: 5). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla beraber, bazı kaynaklar bu gruplandırmanın içerisine siber şiddeti de dahil etmektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 13, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2014: 12). Kadına yönelik siber şiddet, tıpkı diğer şiddet türleri gibi, toplumsal cinsiyete dayalı biçimde ayrımcılık ve eşitsizliklerden beslenerek kadınlar ve kız çocukları için büyük bir risk oluşturmaktadır (UN Women, 2020: 1).

Teknoloji ve teknolojik araçları barındırmayan kadına yönelik şiddet olgusu incelendiğinde, alanyazında ikisinin birbirine benzer ve hatta teknolojiyle birlikte şiddet olgusunun genişlemiş ve şiddetin artmış olduğu görülmektedir (Baker ve diğerleri, 2013: 3; EIGE, 2017: 1; Harris, 2020: 318). Bu anlamda sosyal medya ile şiddetin birbiriyle oldukça ilişkili olduğu da bilinmektedir (Peterson ve Densley, 2017: 198). Siber şiddet özelinde kadına yönelik şiddet kavramı incelendiğinde ise, gelişen ve değişen teknolojiyle şiddet davranışlarının sık sık değişmekte olup yaygınlaşarak farklı biçimler aldığı bilinmektedir (Lewis ve diğerleri, 2017: 1469; Tandon ve Pritchard, 2015: 36). Kadınlar tanıdıkları ve/veya tanımadıkları kişiler tarafından, teknolojik araçlara erişimleri olduğu sürece, her an ve her yerde siber şiddete maruz bırakılmaktadır (Harris, 2020: 321; Woodlock, 2017: 598). Kontrol

edilerek, korkutup sindirilerek, tehdit edilerek, utandırılıp aşağılanarak çok farklı siber şiddet biçim ve davranışlarıyla karşılaşmaktadır (Woodlock, 2017: 599).

Woodlock (2017: 592), siber şiddet davranışları içerisinde en yaygın olarak sürekli bir biçimde mesaj atma ve arama davranışının görüldüğünü belirtmektedir. Bu davranış kalıbı kadının yanıt vermesi, yer bildirimi yapması, fotoğraf ve video göndermesi gibi baskı ve zorlamalarla devam edebilmektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 14). Bu davranış kalıpları maruz kalan üzerinde her an ve her yerde ulaşılabilirlik algısı yaratılarak (Woodlock, 2017: 592) zorlayıcı bir kontrol etme davranışı (Woodlock, 2017: 585) biçiminde görülmektedir. Ayrıca kadınların GPS uygulamaları aracılığıyla da konum bilgilerinin takip edildiği bilinmektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 14; Woodlock, 2017: 593). Bunun yanında sosyal medya hesaplarını takip etme (cyberstalking), sosyal medyada kimlerle arkadaş olacağına ve ne paylaşıp ne paylaşmayacağına müdahale etme gibi siber takip davranışları ve hesaplarının şifresini isteme, hesaplarını kapatmaya zorlama (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 14) gibi zorlayıcı davranışlar kontrol etme davranışlarını içeren siber şiddet biçimleri içerisinde yer almaktadır.

Takip ve kontrol etme davranışları, kimi zaman gerçek hayata yansyarak fiziksel bir takip etme davranışına dönüşmekte ve kadınların durumla baş etmesini güçleştirmektedir. Siber takibe maruz kalan kadının kişiyi engellemesi, bulunduğu yerden taşınması ve ismini değiştirmesi durumunda dahi kişi, kadının yakın çevresindeki diğer insanlar aracılığıyla bu takip etme davranışlarını sürdürebilmektedir (Woodlock, 2017: 594). Bunların yanında kadınlar, aile ve arkadaşlarının doğrudan veya dolaylı takip ve taciz edilmesi sonucunda, sosyal destek sistemlerinden de mahrum bırakılarak siber şiddet ile karşı karşıya kalabilmektedir (Woodlock, 2017: 594-595).

Mesaj içeriklerinin cinsel içerikli ileti ve görsellerden oluşması, diğer bir ismiyle “sexting”in rahatsız edici ve istenmeyen biçimlerde olması ile saldırgan kur davranışları siber cinsel taciz olarak adlandırılan şiddet davranışlarıdır (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 14; Temur-Şimşekcan, 2018: 47). Sexting sonucunda elde edilen veya herhangi bir zaman ve mekanda özel hayata ilişkin gizlice çekilen fotoğraflar, ulaşılan bilgi ve görseller üzerinden fiziksel ve cinsel tehdit etme davranışları da siber cinsel taciz kapsamında değerlendirilmektedir (Temur-

Şimşekcan, 2018: 47). Cinsel içeriklerin paylaşılması durumu rıza dışı pornografi (EIGE, 2017: 2), intikam pornosu (Cyber Civil Rights Initiative, 2013: 1-2) ve siber sömürü (TBİD ve AltBil, 2019: 10) gibi kavramlarla da çalışmalarda yer almaktadır. Aynı zamanda sosyal medya uygulamalarındaki kimi grup sayfaları ve forum sitelerinde kadınları hedef alan aşağılayıcı biçimde cinsel içerikli görsellerin paylaşımı, cinsel şiddet tehditleri, cinselliğe dayalı yorumların yapılması gibi davranışlar sergilenmektedir. Bu davranışlar “tecavüze uğramayı hak ettiği” iddia edilen kadınların açık bir biçimde isimleri ve adreslerinin verilmesiyle de gerçekleşebilmektedir (Henry ve Powell, 2015: 769). Bu hususta sıklıkla kadın bedeni üzerinden gerçekleştirilen cinsiyet temelli nefret söylemine dikkat çekilmektedir (Henry ve Powell, 2015: 768). Ayrıca siber cinsel tacizin gerçek yaşamdaki cinsel şiddete dönüşebildiği görülmektedir (Önay-Doğan ve diğerleri, 2018: 53). Bir diğer deyişle, sanal ortamdaki şiddetin gerçek yaşam için de doğrudan bir tehdit oluşturması söz konusudur.

Kadınlar telefon ve bilgisayar gibi özel eşyalarının karıştırılması, zarar verme amacıyla kişi hakkında bilgiler toplanması, özel hayata ilişkin belge ve görüntülerin üçüncü kişilerle ya da çevrimiçi bir ortamda paylaşılması veya paylaşılması yönünde tehdit edilmesi (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 14) gibi siber şiddet davranışlarına da maruz bırakılmaktadır. Kişi hakkında olumsuz ve asılsız bilgilerin yayılması, kişinin itibarını zedelemekte ve siber şiddet davranışlarının içerisine dahil edilmektedir (TBİD ve AltBil, 2019: 11; Temur-Şimşekcan, 2018: 47). Küfürlü bir iftira yayınlarak nefret söyleminde bulunmanın da siber şiddet davranışları içerisinde yer aldığı ileri sürülmektedir (Tandon ve Pritchard, 2015: 6).

Sosyal medya uygulamalarında gerçekleştirilen sahte hesap oluşturma, birinin hesabını ele geçirme, zarar verme niyetiyle profilinde yorumlarda bulunma (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017: 14), rahatsız edici biçimde özel hayatı sorgulama (Temur-Şimşekcan, 2018: 47) gibi davranışlar da siber şiddet içerisinde yer almaktadır. Sahte hesaplar oluşturma davranışı çeşitli amaç ve şekillerde görülmektedir. Bir kişiyi hedef alarak, onun kişisel bilgilerini ve fotoğraflarını kullanarak, onu taklit ederek sahte hesaplar açmak, bu hesaplar üzerinden paylaşımlarda bulunmak ve insanlarla iletişime geçmek gibi davranışlar kimlik hırsızlığı (Tandon ve Pritchard, 2015: 6) veya kimliğe bürünme (Baker ve diğerleri, 2013: 4-5) kavramlarıyla

isimlendirilmektedir. Kimi zaman da hedef alınan kişinin ilgisini çekmek, onunla iletişim kurabilmek veya tehdit etmek için sahte hesaplar açılmaktadır. Burada da kişinin kendisini farklı bir biçimde tanıtması söz konusudur.

Kadınların tanıdıkları tarafından maruz bırakıldığı siber şiddet biçimlerinden olan siber flört şiddeti, yakın ilişki içerisinde olduğu partneri veya eski partneri tarafından gerçekleştirilmektedir (Melander, 2010: 264-265; Reed ve diğerleri, 2016: 1; Southworth ve diğerleri, 2007: 843-844). Yukarıda söz edilen siber şiddet davranışları, partner ya da eski partner tarafından uygulanması durumunda, siber flört şiddeti içerisinde değerlendirilmektedir. Siber flört şiddetini mevcut partnerlerin uygulamasının yanında, eski partnerlerin ayrıldıktan sonra dahi kontrol etme ve izole ederek yalnızlaştırma gibi amaçlarla siber şiddet davranışlarını uyguladığı bilinmektedir (Melander, 2010: 265). Siber flört şiddetiyle ilgili olarak teknolojinin kullanım amaçları partner ile ilişki kurma, günlük iletişim sağlama, tartışma, izleme ve kontrol etme, duygusal veya sözel saldırganlık gösterme, şiddet sırasında yardım arama, partnerin birine erişimini kısıtlama, şiddet olayı ve ayrılık durumundan sonra yeniden bağlantı kurma davranışları olarak belirtilmektedir (Draucker ve Martsolf, 2010: 136). Siber şiddetin özellikleri içerisinde yer alan saldırganlık, kasıtlı olma, tekrarlama ve mağdur ile fail arasındaki güç dengesizliği (Dooley ve diğerleri, 2009: 183) siber flört şiddetinin de özelliklerini oluşturmaktadır (Reed ve diğerleri, 2016: 3).

En sık belirtilen siber flört şiddeti örnekleri; sanal ortamdan partnerinin nerede olduğunu, arkadaşlarını ve arkadaşlarıyla konuştuklarını, özel bilgilerini izleme ve gözetleme (Reed ve diğerleri, 2016: 13) olarak belirtilmektedir. Bunun yanı sıra günlük yaşamda ve sanal ortamda takip etme, yaşamıyla ilgili bilgi toplama (Southworth ve diğerleri, 2007: 843; Turan, 2016: 62), başkalarıyla olan mesajlarını okuma ve telefon rehberindeki kişilere karışma gibi davranışlarla izole etme davranışlarını (Melander, 2010: 264-265) da kapsamaktadır. Ayrıca flört şiddeti içerisinde siber flört şiddetinin en çok karşılaşılan şiddet biçimi olduğu ve onu psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddetin izlediği ileri sürülmektedir. Aynı çalışmaya göre, partner tarafından uygulanan siber şiddet ile gerçek dünyada karşılaşılan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Marganski ve Melander, 2018: 1087).

Görüldüğü üzere, kadına yönelik siber şiddet biçim ve davranışları oldukça geniş bir repertuara sahiptir. Alanyazın incelendiğinde, farklı çalışmalarda farklı biçim ve davranışlara odaklanıldığı görülmektedir. Bu davranışlar siber şiddet uygulayan kişinin kim olduğuna bağlı olarak değişebildiği gibi, diğer şiddet türleriyle ilişkisine veya şiddetin amacına bağlı olarak da değişebilmektedir. Bu hususlara göre sınıflandırmalar yapılabilse de oldukça iç içe geçmiş ve birbiriyle bağlantılı görülen davranışları birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Bu sebeple, bu kısımda siber şiddet biçim ve davranışlarına detaylı biçimde değinilmiş olup mevcut çalışmada, siber şiddet davranışları bir bütün olarak ele alınarak şiddet gören kadınlar üzerinde bıraktığı olumsuz psikolojik etkiler değerlendirilmektedir.

1.3. KADINA YÖNELİK SİBER ŞİDDETİN ETKİLERİ

Kadına yönelik şiddet biçimlerinden biri olarak siber şiddet, kadınların yaşamını hemen her alanda olumsuz yönde etkilemektedir (Baker ve diğerleri, 2013: 3). Kadınların gerçek yaşamda karşılaştığı şiddet biçimleri sonucu hissettikleri tehdit ortamı, sanal dünyada da devam etmektedir. Dolayısıyla gerek gerçek gerekse sanal dünyada kadınlar, maruz kaldığı şiddet davranışları sebebiyle, kendisini güvende hissetmemektedir (Yıldırım, 2019: 84). Bunun yanında siber şiddet, yer ve zaman fark etmeksizin her zaman ve her yerde karşılaşılabilecek bir şiddet biçimidir (Harris, 2020: 321). Dolayısıyla coğrafi sınırların dahi ötesindedir (Henry ve Powell, 2015: 759). Diğer şiddet biçimlerine kıyasla, çok daha hızlı ve kolay şekilde gerçekleşmektedir (Melander, 2010: 266). Siber şiddet aracı olan ileti ve görseller, kısa bir süre içerisinde çok geniş kitlelere ulaşma gücüne sahiptir (Henry ve Powell, 2015: 759; Kowalski ve Limber, 2007: 29; Melander, 2010: 266). Sınırsız ve çok çeşitli kitlelere ulaşabilen paylaşımların da sınırsız kez kaydedilip kopyalanabilmesi söz konusudur (Melander, 2010: 266). Dolayısıyla sanal ortamlarda paylaşılan bir içeriğin silinmesi neredeyse imkansızdır. Her an yinelenebilir olan bu mağduriyet durumu, olumsuz deneyimin tekrar tekrar yaşanmasını veya yaşanma ihtimalini doğurmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006: 164). Böylelikle siber şiddet, kişinin güvenliğini tehdit ederek (Baker ve diğerleri, 2013: 3), şiddeti uygulayan kişiden kaçamayacağı hissine (Woodlock, 2017: 592), kendisini savunmasız, gözetim altında

ve tehditlere açık hissetmesine (Harris, 2020: 321; Kowalski ve Limber, 2007: 29) sebep olmaktadır. Bu doğrultuda siber şiddetin doğası ve özellikleri, ortaya çıkan etkilerin şiddetlenmesine (Harris, 2020: 321) ve bu etkilerin kalıcılık göstermesine yol açmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006: 164). Ayrıca şiddetin yüz yüze uygulanmaması ve anonim olabilmesi, siber şiddet uygulayan kişinin verdiği zararı tam anlamıyla anlayamamasına sebebiyet vererek de verilen zararın artmasına zemin hazırlamaktadır. Fiziksel güce ihtiyaç duyulmaması da siber şiddet ile siber şiddet sonucundaki zararı ve oluşabilecek etkiyi artırabilecek unsurlardandır. (Aslan ve Önay-Doğan, 2017: 104; Slonje ve Smith, 2008: 148).

Siber şiddete uğrayan kişiler sıklıkla üzüntü, öfke, şaşkınlık, korku, endişe, hayal kırıklığı, çaresizlik, suçluluk gibi duygular hissederek kendisini incinmiş, acınası ve sömürülmüş olarak görmektedir (Beran ve Li, 2005: 271-272; Burgess-Proctor ve diğerleri, 2009: 2; UN Women, 2020: 4). Siber şiddet, kişide utanç, anksiyete ve stres gibi oldukça olumsuz psikolojik etkiler yaratmaktadır (Baker ve diğerleri, 2013: 3). Siber şiddet gören kadınlarla yapılmış bir çalışma, kadınların %65'inin anksiyete, düşük benlik saygısı, kendine zarar verme ve intihar gibi duygu, düşünce ve davranışlara sahip olduğunu ortaya koymaktadır (West, 2014: 14-15). Psikolojik sağlığın yanı sıra stres ile ilgili rahatsızlıklar yoluyla fizyolojik sağlığı da olumsuz yönde etkilemektedir (Baker ve diğerleri, 2013: 3). Ayrıca deneyimlenen siber şiddet olayı ile kadınların güvenliği ve güvenlik algısı zedelenmekte, sivil ve sosyal katılımı, eğitim ve istihdam fırsatları da olumsuz yönde etkilenmektedir (Harris, 2020: 330).

Siber şiddet olayının özelliklerinin de şiddetin yarattığı olumsuzluklar üzerinde etkili olabileceği öne sürülmektedir (Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 271). Yapılan bir araştırmada, siber şiddetin yarattığı psikolojik etkiler açısından farklılık gösteren şiddet davranışları değerlendirilmektedir. Bu çalışmada psikolojik açıdan bireyleri olumsuz yönde en çok etkileyen siber şiddet davranışları; kullanıcı hesabının şifresinin çalınıp hesabına erişilmesi, kişisel bilgilerinin çalınması ve bu bilgilerin sanal ortamlarda paylaşılması, sanal ortamlarda birey hakkında dedikodu çıkarılması şeklinde belirtilmektedir. Bu davranışların bireyin kendisine yönelik kişisel bir saldırı olması ve bu saldırının sanal ortamda birçok izleyicinin önünde gerçekleşmesi nedeniyle, bireyler üzerinde daha fazla etki yarattığı dile

getirilmektedir (Vandebosch ve Van Cleemput, 2009: 1361). Yapılan başka bir araştırma ise, daha az yaygın olan biçimlerinin kişi üzerinde daha fazla olumsuz duygusal sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir. Araştırmacılar bu durumun nedeninin belirli bir şiddet davranışı çok yaygın görülmediğinde, o davranışın insanlar tarafından daha ciddi algılanması olabileceğini öne sürmektedir (Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 268). Dolayısıyla, siber şiddetin niteliği, psikolojik sağlık üzerindeki etkileri açısından önemli bir belirleyici olabilmektedir.

Kadınlar kimi zaman sosyal medyada dışlanma davranışlarıyla karşılaşmaktadır. Bu dışlanma davranışı, bir siber şiddet biçimi olarak görülebileceği gibi, siber şiddete maruz kalma sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Dışlanma davranışına psikolojik yönden bakıldığında, Rochat (2010) dışlanmayı “psikolojik ölüm” olarak tanımlamaktadır (aktaran Hood, 2014: 219). Diğerleri tarafından göz ardı edilme veya reddedilmenin insanlar üzerinde psikolojik yönden büyük bir acı doğurduğu bilinmektedir (Hood, 2014: 219).

Partner veya eski partner tarafından gerçekleştirilen siber flört şiddetinin de kadınların akıl sağlığı ve psikolojik iyi oluşunu olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Hancock ve diğerleri, 2017: 8; Woodlock, 2017: 590). Bu konuda yakın zamanda yapılmış boylamsal bir çalışma, siber mağduriyet durumunun depresyon ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ve siber şiddetin beliren yetişkinlikte depresyon için bir risk faktörü olduğunu ortaya koymaktadır (Toplu-Demirtaş ve diğerleri, 2020: 10-11). Aynı zamanda kadınların partneri veya eski partnerleri tarafından uygulanan kontrol etme davranışlarıyla, sosyal destek sistemlerinden uzaklaştırılması söz konusu olmaktadır. Böylelikle kadın yaşadığı olumsuz psikolojik etkilerin yanı sıra yalnızlaştırılmaktadır (Woodlock, 2017: 596).

Siber flört şiddeti üzerine yapılan bir çalışmaya göre, iletişim teknolojileri çiftler arasındaki tartışmayı daha fazla kızıştırmakta ve tartışmanın büyümesine neden olmaktadır. Çiftlerin birbirinin davranışlarını izinsiz şekilde izlemesine fırsat vermektedir. Ayrıca ayrılmış çiftlerin yeniden etkileşim kurmasına ve çoğu zaman daha fazla şiddet olayının yaşanmasına sebep olmaktadır (Draucker ve Martsolf, 2010: 137). Siber flört şiddeti, diğer şiddet türlerine (psikolojik, fiziksel, cinsel, ekonomik) maruz kalma ihtimaline de işaret etmektedir (Marganski ve Melander, 2018: 1087; Woodlock, 2017: 590). Sanal dünyada karşılaşılan siber şiddet ve gerçek

dünyadaki şiddet türleri sıklıkla birlikte ortaya çıkmakta (Draucker ve Martsolf, 2010: 140) ve bu durum şiddetin olumsuz etkilerini artırmaktadır.

Siber şiddet biçimleri içerisinde yer alan cinsel taciz kapsamına giren sexting davranışlarının kadınları oldukça endişelendirdiği bilinmektedir. Cinsel eylemlerin izinsiz ve rıza dışı kayda alınması, her ne kadar yeni bir durum olmasa da siber cinsel taciz, yeni iletişim teknolojileriyle çok daha geniş yayılım alanı bulmaktadır. Böylelikle bu durum, kadınlar için sosyal anlamda büyük bir utanç kaynağı olmaktadır (Henry ve Powell, 2015: 766-767). Siber cinsel tacizin kadınlar üzerinde yarattığı etkileri inceleyen bir araştırma, siber cinsel şiddete uğrama ile depresyon, anksiyete, stres ve travma sonrası stres bozukluğunun ilişkili olduğunu göstermektedir (Cripps ve Stermac, 2018: 177-181). Benzer bir biçimde lise öğrencileriyle yapılan bir araştırma, depresyonun siber şiddete maruz kalmanın önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada, depresyonun kız öğrencilerde siber şiddet mağduriyeti ile intihar yönelimi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği belirtilmektedir (Bauman ve diğerleri, 2013: 345-347).

Şiddete maruz bırakılanlar açısından, siber şiddet biçimlerinden biri olan intikam pornosu ile ilgili bir araştırma raporunda, şiddetin sonuçları duygusal sıkıntılar, aile ve arkadaşlık ilişkilerini tehlikeye sokma, mağduriyete sebep olan materyali gören diğer kişiler tarafından alay edilme, hem sanal ortamda hem de gerçek yaşamda taciz ve takip edilme, iş veya okul hayatının etkilenmesiyle buralardan kovulma ya da ayrılma, iş bulmakta zorluk çekme, ismini sanal ortamda veya gerçek yaşamda yasal olarak değiştirmek durumunda kalma, var olan veya gelecekte olacak çocuklarının öğrenmesinden endişe duyma, intihar düşünceleri ve bir başkasının intikam pornosunu yayınlama olarak belirlenmiştir (Cyber Civil Rights Initiative, 2013: 1-2). Tüm bunların yanı sıra internetin yeni yeni hayatımıza girdiği yıllarda, sanal bir toplulukta Bay Bungle ismiyle bir avatar yaratıldığı ve bu avatar aracılığıyla sanal bir tecavüz olayının gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bu olay sonrasında, sanal ortamda oluşturduğu avatari tecavüze uğramış olan kadın, gerçek ve derin bir acı hissettiğini, gerçek yaşamının da bu olaydan etkilendiğini belirtmiştir (Hood, 2014: 321). Görülmektedir ki; sanal ortamda gerçekleşen bir olay yalnızca sanalda kalmamakta etkileri gerçek yaşama da taşınmaktadır. Siber şiddet, kimi zaman çok daha ciddi sonuçlar da doğurabilmektedir. Bu konuda siber şiddet gören

kadınların dayanamayacak noktaya gelip hayatlarına son vermek istemesine dek varabildiği bilinmektedir (Çelik ve Tekin, 2015: 344).

Siber şiddetin zararı gerçek dünyadan uzak gibi görünse de kişilerin yaşamında oldukça olumsuz psikolojik etkilere yol açmaktadır (Henry ve Powell, 2015: 768). Bu doğrultuda siber şiddetin kadınlar üzerinde yarattığı etkilerin azımsanamayacak ölçüde olduğunu belirtmek gerekmektedir. Siber şiddet kadınların yalnızca sanal dünyalarını değil, gerçek yaşamlarını da travmatik bir biçimde etkilemektedir.

1.3.1. Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği ve Kadına Yönelik Siber Şiddet

Benlik kavramını oluşturan benlik temsilleri, merkezi olup olmamaları ve önem dereceleri bakımından farklılık göstermektedir. Benlik kavramlarının bazıları daha önemli, merkezi ve belirgin kimlikler iken; bazıları daha çevresel olmaktadır (Markus ve Wurf, 1987: 302). Merkezi benlik kavramının (central self-conception) kişisel olarak tanımlayıcılığı ve önemi daha yüksektir. Buna karşın, çevresel benlik kavramının (peripheral self-conception) daha düşüktür. Ancak çevresel benlik kavramları tamamıyla benlikle ilgisi olmayan ve benliğin bir parçası olmayan kavramlar değildir. Bu yönden bakıldığında, çevresel benlik kavramlarının benlikle daha az ilgili kavramlar olarak tanımlandığı görülmektedir (Sedikides, 1995: 760).

Merkezi benlik kavramının karakteristik özellikleri a) yüksek oranda bilgi, b) göreceli değişmezlik, c) yüksek kullanılabilirlik ve erişilebilirlik, d) eski ve yeni bilgileri hızlı biçimde işleme kapasitesi olarak belirtilmektedir (Sedikides, 1995: 761). Bu doğrultuda merkezi ve çevresel benlik kavramları, bilgi işleme süreçleri bakımından farklılık göstermektedir. Benlik kavramının merkezi yönüyle ilgili olarak alanyazında, benlikle ilgili bilgiye sahip olma bakımından daha zengin, bilgilerin daha hızlı işlenebilir ve daha güvenilir biçimde tahmin edilebilir olduğu belirtilmektedir (Markus, 1977: 75-76). Bu yönden incelendiğinde, merkezi benlik kavramlarının daha ayrıntılı olup bilgi işleme sürecini ve davranışı daha güçlü biçimde etkilediği varsayılmaktadır (Markus ve Wurf, 1987: 302).

Bu doğrultuda bakıldığında, benlik kavramının merkezi ve çevresel yönlerinin gerçek yaşamda olduğu kadar, gelişen teknolojiyle sanal ortamlarda da mevcut olduğu düşünülmektedir. Sanal ortamlardaki sosyal medya uygulamalarında oluşturulan profiller aracılığıyla, dijital dünya da insanların benlik kavramının bir yönünü oluşturmaktadır. Bu yönden mevcut çalışma ile yeni bir kavram olarak “sosyal medya kimliğinin merkeziliği” kavramı öne sürülmektedir. Sosyal medya kimliğinin merkeziliği, sosyal medyanın kişinin yaşamı içerisinde ne derece önemli, merkezi ve belirgin olduğu, nasıl konumlandığı, sosyal medya kullanım sıklığı gibi faktörlerle ilgili görülmektedir. Kişinin yaşamında sosyal medyanın önemi ve etkisinin sosyal medya kimliğinin merkeziliği ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, sosyal medya kimliğinin kavram olarak kullanıldığı yalnızca bir araştırmaya rastlanmıştır (bkz., Oksanen ve diğerleri, 2020) ancak mevcut çalışmada belirtilmek istenen anlamıyla kullanımına rastlanmamıştır. Sosyal medya kimliğinin kavram olarak kullanıldığı çalışmada, siber şiddet iş yerinde karşılaşılan bir şiddet biçimi olarak değerlendirilmekte ve sosyal medya kimliği, Sosyal Kimlik Kuramı çerçevesinde incelenmektedir. Çalışmada sosyal medya kimliği gruplar içerisinde yer alma, gruba aidiyet ve diğer insanlarla etkileşim yönünden ele alınmaktadır. Ayrıca iş yerinde yaşanan siber mağduriyetin sosyal medya kimliği ile ilişkili olduğu ve sosyal medya kimliğinin, siber mağduriyet ile psikolojik sıkıntılar arasındaki ilişkide düzenleyici bir role sahip olduğu belirtilmektedir. Bu çalışma kimliğin sosyal medya etkileşimleri tarafından belirlendiği durumda, mağduriyetin daha zarar verici olduğunu ortaya koymaktadır (Oksanen ve diğerleri, 2020: 3-7). Bunun yanında merkeziliğin yüksek olması, ego katılımı (ego-involvement) ile ilgili görülmektedir. Ego katılımı, herhangi bir konu veya duruma karşı verilen önem ve ilgi olarak ifade edilebilir (Seren ve Mortensen, 1969: 8). Düşükten yükseğe doğru bir süreklilik halinde bireyin söz konusu olan konu veya durumla özdeşleşmesine karşılık gelir (Selin ve Howard, 1988: 238) ve bireyin egosunu korumak veya yüceltmek amacıyla, var olan durumu seçici şekilde algılayarak tepki vermesini içerir (Sherif ve Sargent, 1947: 10). Bir diğer deyişle, mevcut çalışmada sosyal medyadaki ego katılımının yüksek olması, sosyal medyanın kişi için önemi ve merkeziliğine de işaret etmektedir. Bu doğrultuda mevcut

çalışmada, siber şiddet ve psikolojik sağlık açısından sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin rolünün önemli olabileceği düşünülmektedir.

1.3.2. Olayın Merkeziliği ve Kadına Yönelik Siber Şiddet

Yaşanılan bir olaya dair kişisel yaşam öyküleri ve anılar, insanların kendisine yönelik düşünce ve davranışlarını etkilemektedir. Böylelikle kişinin kim olduğunu anlamlandırma sürecine hizmet etmektedir (Bluck ve diğerleri, 2005: 108-111). İnsanlar yaşamlarında olumlu olaylar yaşadığı kadar, kimi zaman da stres verici ve travmatik olarak nitelendirilen olumsuz olaylar yaşamaktadır. Yaşadığı olumsuz olay, kişinin yaşam öyküsü içerisinde bir dönüm noktası, kimliğinin merkezi bir yönü ve/veya başka olayları anlamlandırmak için bir referans noktası haline geldiğinde, olayın merkeziliğinden söz edilmektedir (Berntsen ve Rubin, 2006: 220-223).

Travmatik veya aşırı stres verici yaşantılar kişinin yaşam öyküsü içerisinde merkezi bir dönüm noktası olduğunda, aynı yaşantı kişinin kimliğinin de merkezi bir yönünü oluşturmaktadır. Ayrıca bu yaşantılar, başka yaşantıları anlamlandırma konusunda ve geleceğe yönelik bir kılavuz gibi işlev görmektedir. Bu bağlamda travmatik ve yüksek düzeyde stres verici olaylar, geleceğe dair yersiz endişe ve beklentiye sebep olmaktadır. Ayrıca benzer olayların gelecekte tekrar yaşanmaması için kaçınma davranışı gibi çeşitli önlemler almaya yol açmaktadır. Bunların yanında travmatik veya aşırı stres verici yaşantılar kişinin kendisine dair algılarını etkileyerek benliğine ilişkin olumsuz atıfları da artırmaktadır (Berntsen ve Rubin, 2006: 221).

Stres verici ve travmatik yaşantılar kişi tarafından merkezi algılandığında, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon belirtileri ile pozitif yönde ilişki göstermektedir (Berntsen ve Rubin, 2007: 423-424; Boyacıoğlu ve Aktaş, 2018: 22; Roland ve diğerleri, 2014: 341). Buradan hareketle, siber şiddete maruz kalan kadınların yaşadıkları şiddet deneyimini nasıl algıladığı ve anlamlandığı oldukça önemli görülmektedir. Yaşadığı olumsuz deneyimi, kişinin yaşamı ve kimliği açısından merkezi bir noktada konumlandırması, siber şiddetin etkisini belirleyebilir. Bu doğrultuda mevcut çalışmada, siber şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide olayın merkeziliğinin önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLERİ

Mevcut çalışmada siber şiddet kavramı, kadına yönelik şiddet açısından ve siber şiddete maruz bırakılan kadınların penceresinden ele alınacaktır. Bu doğrultuda çalışmada temel olarak, siber şiddetin kadınların psikolojik sağlığı üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmaktadır. Kadına yönelik siber şiddet, yakın zamanda çalışılmaya başlanmış bir konu olup yapılan çalışmaların sayısı oldukça kısıtlıdır. Yapılan çalışmalar bize kadınların erkeklere kıyasla daha fazla siber şiddetle karşılaştığını ve siber şiddetten daha olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca siber şiddetin kadınların gerçek yaşamını etkileyen travmatik sonuçlar doğurduğu da bilinmektedir. Öte yandan kadınların siber şiddetten hangi koşullarda ve ne şekilde etkilendiği yeterli düzeyde bilinmemektedir. Mevcut çalışmada, siber şiddetin kadınlar üzerindeki etkileri, kadınların psikolojik sağlığı açısından değerlendirilecek ve psikolojik sağlık depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri yönüyle incelenecektir. Siber şiddetin doğası ve şiddetin yalnızca sanal ortamda kalmaması sebebiyle, psikolojik sağlık üzerinde yaratacağı etkilerin olumsuz yönde olması muhtemeldir. Bu yüzden çalışmanın temel beklentisi, kadınların maruz kaldığı siber şiddet düzeyi arttıkça depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin de artacağı yönündedir.

Geçmiş çalışmaların siber şiddetin farklı biçimlerine odaklanırken siber şiddetin niteliğine etki edebilecek farklı psikolojik unsurlara daha az yer verdiği görülmektedir. Buradan hareketle, siber şiddetin kadına yönelik bir şiddet biçimi olarak ele alınması ve kadınların sosyal medya ile siber şiddet yaşantısına dair algılarına odaklanması gerekli görülmüştür. Çalışmanın temel amacı doğrultusunda, siber şiddetin kadınların psikolojik sağlığı üzerinde yarattığı etkiler açısından, sosyal medya kimliği ve olayın merkeziliğinin bu ilişkideki rolü incelenecektir. Siber şiddet düzeyi arttıkça depresyon, anksiyete ve stres belirtilerinin artmasında, olayı merkezi algılama eğiliminin aracılık etmesi olası görülmektedir. Buna ek olarak, bu ilişkilerde sosyal medya kimliğinin düzenleyici bir rol üstlenerek şiddete karşı koruyucu bir işlev görmesi beklenmektedir. Çalışmada ayrıca katılımcıların var olan

olumsuz benlik algısının ve araştırma verilerinin pandemi döneminde toplanmasının çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri etkileyebileceği düşünülerek gerekli istatistiksel kontroller yapılacaktır.

Araştırmada sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının nitelikleri ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkilerin araştırılması, çalışmanın amaçlarından bir diğeridir. Ayrıca siber şiddete uğrayan kadınların yaşadıkları şiddet deneyimini farkında olup olmadığı da merak edilmektedir. Bu açıdan daha öncesinde farkında olma ya da mevcut çalışma ile fark etme durumları değerlendirilecektir.

Yukarıda bahsedilen amaçlar doğrultusunda, araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1. Kadınların maruz bırakıldığı siber şiddet düzeyi arttıkça depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri artar.
2. Siber şiddet olayına özgü nitelikler güçlendikçe (şiddete maruz bırakılma sayısı, şiddetin zamanı, saygınlığını yitirme, travmatik değerlendirme) depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri artar.
3. Siber şiddet ile psikolojik sağlık değişkenleri arasındaki ilişkilerde, olayın merkeziliğinin aracı rolü bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, siber şiddet düzeyi arttıkça olayı merkezi algılama eğilimi artar ve merkezilik algısı arttıkça depresyon, anksiyete ve stres düzeyi artar.
4. Siber şiddet ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide, olayın merkeziliğinin aracılığında, sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin düzenleyici rolü bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, siber şiddet, olayın merkeziliği ve psikolojik sağlık arasında beklenen ilişkiler sadece sosyal medya kimliğinin güçlü olduğu koşulda anlamlılık gösterecektir.

2.2. ÖRNEKLEM

Araştırma, yaşamının herhangi bir döneminde siber şiddete en az bir kez maruz kaldığını belirten 18 yaş ve üzeri kadınlarla yürütülmüş olup araştırmanın örneklemini 328 kadın katılımcı oluşturmuştur. Araştırmanın internet üzerinden duyurulması ile 824 kadın katılımcıya ulaşılmış ancak bu kişilerin içerisinde siber şiddete maruz kalma ile 18 yaş ve üzeri olma kriterlerini taşımayan, ölçekleri gelişi

güzel cevaplayan ya da soruların büyük kısmını boş bırakan katılımcılar olduğu saptanmıştır. Bu kişiler veri setinin içerisinden temizlenerek araştırmanın analizleri 328 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Örneklemin yaş aralığı 18 ve 62 arasında değişiklik göstermektedir ve yaş ortalaması 26.50’dir ($SS = 7.32$). Örnekleme ilişkin betimleyici istatistikler incelendiğinde, kadınların büyük bir bölümünün bekar (%78), yaşamının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiş (%65.9), lisans ve lisansüstü eğitime sahip (%77.2) kişiler olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Örneklemin Demografik Özellikleri

Değişkenler		%	N
Yaş	$\bar{X} = 26.50, SS = 7.32$		328
Medeni Durum	Evli	12.8	42
	Nişanlı	2.4	8
	Boşanmış	4.0	13
	Bekar	78.0	256
	Diğer	2.7	9
İlişki Durumu	İlişkisi var	54.0	177
	İlişkisi yok	45.7	150
	Bilinmiyor	.3	1
Yerleşim Birimi	Büyükşehir	65.9	216
	Şehir	28.0	92
	Kırsal	5.5	18
	Bilinmiyor	.6	2
Eğitim Durumu	Lise	16.5	54
	Önlisans	6.1	20
	Lisans	55.2	181
	Lisansüstü	22.0	72
	Bilinmiyor	.3	1
Çalışma Durumu	Düzenli bir işte çalışıyor	32.9	108
	Düzensiz, günübirlik işlerde çalışıyor	6.1	20
	Çalışmıyor	25.3	83
	Öğrenci	35.4	116
	Bilinmiyor	.3	1

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada Siber Mağduriyet Ölçeği, Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu, Olayların Merkeziliği Ölçeği, Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair Sorular, Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-Kısa Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ölçeklerin veriliş sırası EKLER’de olduğu gibidir.

2.3.1. Siber Mağduriyet Ölçeği

Akbulut, Şahin ve Erişti (2010) tarafından geliştirilen ölçek, tek boyutlu ve 28 maddeden oluşmaktadır. 5’li Likert tipinde olan ölçek 1 = Hiç ve 5 = Çok sık olarak derecelendirilmiştir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır ve ölçekten alınan yüksek puan kişinin siber şiddete ilişkin mağduriyet puanını vermektedir. Yapılan uygulamalarda iç tutarlılık katsayıları .95 ile .97 arasında bulunmuştur. Ölçeğin mevcut çalışmada da yüksek bir iç tutarlılığa sahip olduğu, Cronbach alfa değerinin .94 bulunması ile desteklenmiştir (Ölçek Ek 5’te sunulmuştur).

2.3.2. Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu, kadınların siber şiddete maruz bırakılma durumu, kaç kez, kim/kimler tarafından, ne zaman, hangi kanal yoluyla maruz bırakıldığı gibi siber şiddetin niteliğine dair sorulardan oluşmaktadır. Siber şiddet deneyiminin gerçek yaşamda saygınlığını yitirmesine sebep olup olmadığı, bu olayın travmatik bir olay olup olmadığı ve bununla ilgili olarak psikolojik yardım alıp almadığı da sorulmuştur (Form Ek 6’da sunulmuştur).

2.3.3. Olayların Merkeziliği Ölçeği

Berntsen ve Rubin (2006) tarafından geliştirilen ölçek, yaşanan bir olayın kişinin hayat hikayesi ve benliği açısından önemini gösteren, tek faktör ve 20

maddeden oluşan bir ölçektir. 5'li Likert tipinde olan ölçek, 1 = Hiç katılmıyorum ve 5 = Tamamen katılıyorum olarak derecelendirilmiştir. Ölçeğin 7 maddeden oluşan kısa formu da bulunmaktadır. Her iki form için de güvenirlik düzeyleri yüksektir ve sırasıyla .94 ve .88 şeklindedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını Boyacıoğlu ve Aktaş (2018) yapmıştır. Ölçek Türkiye örnekleme için geçerli ve güvenilir bulunmuş olup sırasıyla olumlu ve olumsuz otobiyografik anılar için Cronbach alfa değerleri .95 ve .91'dir. Mevcut çalışmada siber şiddet olayının merkeziliği için Cronbach alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışmada ölçeğin kısa formu, siber şiddet deneyimi yaşayan kadınların bu deneyimi ne derece merkezi algılayıp algılamadığını belirlemek amacıyla kullanılmıştır (Ölçek Ek 7'de sunulmuştur).

2.3.4. Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği

Araştırmacı tarafından mevcut çalışma için geliştirilmiştir. Geliştirme aşamasında bir ön çalışma yapılarak 9 kişiye sosyal medya kimliğinin yaşamları içerisinde kapladığı alan, nasıl bir role sahip olduğu ve onlar için önemi sorulmuştur. Ön çalışmada kişilerden toplanan metinler incelenerek sosyal medya kimliğinin merkeziliğine ilişkin madde havuzu oluşturulmuş ve bu madde havuzunun içerisinde sosyal medya kimliğinin önemine ilişkin maddeler için uzman görüşü alınarak ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi (1 = Hiç Katılmıyorum, 5 = Tamamen Katılıyorum) 9 maddeden oluşacak biçimde hazırlanmıştır. Ölçeğin mevcut çalışma için Cronbach alfa değeri .85 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği, katılımcıların sosyal medya kimliklerinin kendi yaşamları içerisindeki merkeziliği ve önemini belirlemek amacıyla kullanılmıştır (Ölçek Ek 4'te sunulmuştur).

2.3.5. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği

Gilbert ve Trent tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin kendisini, diğer insanlarla karşılaştığında, nasıl gördüğüne ilişkin algılarını değerlendirmektedir. Ölçeğin orijinal hali 5 maddeden oluşmaktadır. Şahin ve Şahin (1992) ölçeğe bazı

maddeler eklemiş ve Türkçe'ye uyarlamasını yaparak son halini vermiştir. Ölçeğin son hali çift yönlü 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 6 noktalı bir boyut üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar olumlu benlik algısını, düşük puanlar ise olumsuz benlik algısını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .79 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmadaki Cronbach alfa değeri ise .88 bulunarak yüksek bir iç tutarlılığa sahip olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, siber şiddet gören kadınların benlik algısını değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır (Ölçek Ek 3'te sunulmuştur).

2.3.6. Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair

Sorular

Araştırmacı tarafından mevcut çalışma için, siber şiddete maruz kalan kadınların depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin, araştırma verilerinin pandemi döneminde toplanmasından dolayı, araştırma sonuçlarını etkileyebileceği düşünülerek hazırlanmış üç sorudan oluşmaktadır. Bu sorularda, katılımcıların son dönemde Covid-19 ile depresif duygu düşüncelerinde, anksiyete ve stres seviyelerinde ne derece artış olduğunu 5li Likert üzerinde belirtmesi istenmiştir (Ek 9'da sunulmuştur).

2.3.7. Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-Kısa Formu

Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından geliştirilen ölçek, katılımcıların depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini belirleyerek olumsuz duygu durumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin orijinal formu 42 maddeden oluşmakta olup mevcut çalışmada kullanılacak kısa formu 21 maddeden oluşmaktadır. 4'lü Likert tipinde olan ölçek, 0 = Hiçbir zaman ve 3 = Her zaman olarak derecelendirilmiştir. Ölçek "Depresyon", "Anksiyete" ve "Stres" olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. 3, 5, 10, 13, 16, 17 ve 21. maddeler "Depresyon", 2, 4, 7, 9, 15, 19 ve 20. maddeler "Anksiyete", 1, 6, 8, 11, 12, 14 ve 18. maddeler ise "Stres" alt ölçeği ile ilişkilidir. Ölçeğin kısa formunun Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Yılmaz, Boz ve Arslan (2017) tarafından yapılmış ve alt ölçeklere dair Cronbach alfa

değerleri “Depresyon” için .82, “Anksiyete” için .81 ve “Stres” için .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kısa formunun normal ve klinik örnekleme Türkçe versiyonun psikometrik özellikleri Sarıçam (2018) tarafından incelenmiştir. Normal örnekleme test tekrar test korelasyon katsayıları “Depresyon” alt ölçeği için .68, “Anksiyete” alt ölçeği için .66 ve “Stres” alt ölçeği için .61 olarak bulunmuştur. Ölçeğin mevcut çalışmadaki depresyon, anksiyete ve stres alt ölçekleri için Cronbach alfa değerleri sırasıyla .93, .91 ve .89 olarak bulunmuştur (Ölçek Ek 8’de sunulmuştur).

2.3.8. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu katılımcıların yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, ilişki durumu, yerleşim birimi, eğitim ve çalışma durumuna ilişkin demografik bilgiler içermektedir (Form Ek 2’de sunulmuştur).

2.4. İŞLEM

Araştırma, gönüllülük esasına dayanarak internet üzerinden yürütülmüştür. İnternette geniş katılıma izin veren bir web anketi hazırlanmış ve çeşitli sosyal medya platformlarında duyurularak katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcılara ankete başlamadan önce çalışmanın amacı, gizlilik ve gönüllülük ilkesi ve araştırmacının iletişim bilgisini içeren Bilgilendirilmiş Onam Formu (bkz., Ek.1) sunulmuştur. Ardından sırasıyla Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği, Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu, Olayların Merkeziliği Ölçeği, Depresyon Anksiyete ve Stres Ölçeği ve son olarak Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair Sorular verilmiştir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda 18 yaş ve üzeri siber şiddete maruz bırakılan kadın katılımcılara ulaşmak hedeflenmiştir. Hazırlanan anket formunda onam formu, cinsiyet, yaş ve siber şiddete maruz kalma durumu katılımcıların işaretlemesi zorunlu ifadeler olarak belirlenmiştir. Anket maddeleri içerisinde “Hayır, siber şiddete maruz bırakılmadım.” diyenlerin anketleri sistem tarafından

sonlandırılmıştır. Anket maddelerinin tamamının doldurulması yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Veri toplama süreci, Haziran ve Eylül 2020 tarihleri arasında yaklaşık üç ayda tamamlanmıştır.

2.5. VERİ ANALİZİ

Araştırmada toplanan verilerin analizi için SPSS 18.0 paket programı kullanılmıştır. Veri analizlerine başlamadan önce, Excel çalışma dosyası biçimindeki araştırma verileri SPSS'e aktarılmış ve burada veri temizleme işleme yapılmıştır. Bu işlemde, sütun ve satırlar, değişkenler ve katılımcılar nezdinde incelenmiştir. Anket formu içerisinde yer alan en az bir ölçeği doldurmayan 4, soruları rastgele işaretlediği düşünülen 1, 18 yaşın altında 2 ve siber şiddete maruz bırakılmadığını belirten 489 katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Analizler 328 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veri temizleme işlemi sonrasında, eksik veriler yerine sütun ortalamaları girilmiştir. Ardından araştırmanın değişkenlerine ilişkin ölçeklerin toplam puanları hesaplanmıştır. Buna göre, normal dağılımları incelenmiş ve her birinin normal dağılım gösterdiği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, bir tane aşırı uç değer saptanmış ve bu değerden arınmak için, yerine kendinden sonraki en yüksek değer verilmiştir.

Katılımcıların demografik özellikleri ve araştırmanın değişkenlerine yönelik tanımlayıcı istatistik analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel değişkenleri ve onların yanı sıra araştırma sonuçları için önemli olabileceği düşünülen sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının nitelikleri korelasyon analizleri yapılarak incelenmiştir. Ayrıca pandemi döneminde olmanın sonuçları etkileyebileceği düşünülerek bunun kontrolü için kısmi korelasyon analizleri yapılmıştır. Sonrasında, araştırma değişkenlerine dair hiyerarşik regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler ve kuramsal arka plan sonucunda, araştırmada kullanılması uygun görülen modele karar verilmiştir. Bu model çerçevesinde değişkenlerin aracı ve düzenleyici rolüne ilişkin analizler yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın amacı, kadınların maruz bırakıldığı siber şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkileri detaylı bir biçimde değerlendirmek ve siber şiddete uğramış kadınların psikolojik sağlığı üzerinde önemli olabilecek değişkenleri incelemektir. Buradan hareketle bu bölümde, araştırmanın değişkenlerine ilişkin genel tanımlayıcı analiz sonuçlarına ve araştırma hipotezlerinin test edildiği istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNE İLİŞKİN TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Tablo 2’de araştırma değişkenlerine ilişkin ortalama puanlar, standart sapmalar, en düşük ve en yüksek puanlar gösterilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Değişkenler		$\bar{X}$	SS	En	En
N = 328				Düşük	Yüksek
Siber Şiddet		1.88	.66	1.00	4.18
Psikolojik Semptomlar	Depresyon	.99	.92	.00	3.00
	Anksiyete	1.12	.89	.00	3.00
	Stres	1.25	.84	.00	3.00
Benlik Algısı		4.30	.70	1.78	5.89
Sosyal Medya					
Kimliğinin Merkeziliği		2.90	.89	1.00	5.00
Olayın Merkeziliği		2.27	1.11	1.00	5.00

Çalışmada temel değişkenlerin yanı sıra, siber şiddet gören kadınların sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının nitelikleri incelenmiştir. Sosyal medya kullanım sıklığının ne düzeyde olduğuna bakıldığında, günde 1 saatten az sosyal medyayı kullanan katılımcı olmadığı gözlenmiştir. Bunun yanında kadınların %40.8'i günde 1-3 saat, %40.5'i günde 3-5 saat ve %18.6'sı ise günde 6 saatten fazla sosyal medyayı kullanmaktadır. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklıkları 1 (Günde 1 saatten az) ile 4 (Günde 6 saatten fazla) arasında gruplandırıldığında ortalaması 2.78'dir ($SS = .74$).

Çalışmaya katılım gösteren kadınların siber şiddet deneyimleri incelendiğinde; kadınların %66.1'inin birden fazla kez, %33.9'unun yaşamlarında bir kez; %64'ünün farklı kişiler, %36'sının tek kişi tarafından; %40.1'inin hem tanıdık hem yabancı biri ya da birileri, %32.4'ünün sadece tanıdık, %27.5'inin ise sadece yabancı biri tarafından siber şiddete maruz bırakıldığı gözlenmiştir. Kadınların %57.7'si siber şiddet uygulayan tanıdık biri olduğunda, %17.2'si ise yabancı biri olduğunda siber şiddet olayından daha fazla etkilendiğini belirtmiştir. %25.2'si ise sorunun kendisine uygun olmadığını ifade etmiştir.

Siber şiddet uygulayanın tanıdık biri olma durumunda kim olduğu sorulmuş ve 36.9'u eski eş/partner, %29.8'i arkadaş, %3.3'ü komşu, %1.5'i şimdiki eş/partner, %1.5'i ise eski sevgilisinin sevgilisi olduğunu belirtmiştir. %27'si ise diğer seçeneğini işaretleyerek birbirinden farklı cevaplar vermiştir. Araştırmaya katılım gösteren kadınların %17.5'i telefon, %13.9'u internet aracılığıyla ve %20.9'u Instagram, %16.3'ü Whatsapp, %13.8'i Facebook, %7.5'i Twitter, %6.7'si Messenger, %6'sı Skype, %1'i Swarm üzerinden siber şiddet uygulayan kişi veya kişilerin kendisine ulaştığını bildirmiştir.

Kadınların siber şiddete maruz bırakılma durumlarının halen devam edip etmediğine dair, %94.5'i devam etmediğini belirtirken %5.5'i devam ettiğini belirtmiştir. Maruz kaldığı zaman açısından %28'i 5 sene ve öncesinde, %25'i 1-2 sene önce, %24.1'i bu sene içerisinde, %22.9'u ise 2-4 sene önce siber şiddete maruz kalmıştır. Diğer bir deyişle, katılımcıların büyük bir kısmı 1 ile 4 sene öncesinde bir zaman diliminde siber şiddete maruz kalmıştır ($\bar{X} = 2.55$, $SS = 1.14$).

Yaşadığı şiddet olayının gerçek yaşamında saygınlığını yitirmeye sebep olup olmadığına dair kadınların %53.8'i hiç olmadığını, %26.3'ü olmadığını, %11.3'ü

olduğunu, %8.6'sı kesinlikle olduğunu belirtmiştir ($\bar{X} = 1.75$, $SS = .96$). Siber şiddet olayını yaşamını etkileyen travmatik bir olay olarak değerlendirme açısından kadınların %33.9'u etkilemediğini, %25.7'si etkilediğini, %20.2'si hiç etkilemediğini, %20.2'si ise travmatik düzeyde etkilediğini bildirmiştir ($\bar{X} = 2.46$, $SS = 1.03$). Bu sorun ile ilgili olarak kadınların %90.2'si herhangi bir psikolojik yardım almamış iken %9.8'i ise psikolojik yardım almıştır.

Araştırmada ayrıca siber şiddete uğrayan kadınların, yaşadıkları deneyime ilişkin şiddet farkındalıkları merak edilmiştir. Bu doğrultuda kadınların %84.8'i siber şiddete maruz bırakıldığını daha önceden farkında iken %15.2'si anket maddelerini doldururken, çalışma aracılığıyla, farkına vardığını belirtmiştir.

3.2. KORELASYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın temel değişkenleri olan siber şiddet, psikolojik semptomlar, sosyal medya kimliğinin merkeziliği ve olayın merkeziliği arasındaki ilişkiler Pearson tekniği ile analiz edilmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, siber şiddet ile depresyon ($r = .294$, $p < .01$), anksiyete ($r = .358$, $p < .01$), stres ($r = .350$, $p < .01$) ve olayın merkeziliği ($r = .352$, $p < .01$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Buna göre, kadınların maruz bırakıldığı siber şiddet düzeyi arttıkça depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri ile siber şiddet olayını merkezi algılama eğilimleri artmaktadır. Ayrıca sosyal medya kimliğinin merkeziliği ile depresyon ($r = .172$, $p < .01$), anksiyete ($r = .231$, $p < .01$) ve stres ($r = .197$, $p < .01$) arasında ve aynı zamanda olayın merkeziliği ile depresyon ($r = .665$, $p < .01$), anksiyete ($r = .638$, $p < .01$) ve stres ($r = .666$, $p < .01$) arasında da pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur.

Araştırmanın temel değişkenlerinin yanı sıra katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının niteliklerine dair de korelasyon analizleri yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Sosyal medya kullanım sıklığı ile siber şiddet gören kadınların depresyon ($r = .151$, $p < .01$), anksiyete ($r = .150$, $p < .01$), stres düzeyleri ($r = .135$, $p < .05$) ve sosyal medya kimliğinin merkeziliği ($r = .378$, $p < .01$) arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur. Buna göre, sosyal medya

kullanım sıklığı arttıkça psikolojik semptomlar ve sosyal medya kimliğinin merkeziliği de artıyor görünmektedir.

Siber şiddet olayının nitelikleri ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiler açısından incelenen sonuçlara göre, siber şiddete maruz bırakılma sayısı (bir kez, birden fazla kez) ile anksiyete ($r = .132, p < .05$) ve stres ($r = .125, p < .05$) arasında pozitif yönlü ilişki saptanmış iken depresyon arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Kadınların siber şiddete ne kadar zaman önce maruz kaldığı da psikolojik semptomlarıyla ilişkili değildir. Buna ek olarak, siber şiddet olayı sonrası gerçek yaşamda kişinin saygınlığını yitirmesi depresyon ($r = .566, p < .01$), anksiyete ($r = .470, p < .01$) ve stres ($r = .493, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkilidir. Benzer bir biçimde kadınların deneyimlediği siber şiddet olayını travmatik olarak değerlendirmesi de depresyon ($r = .640, p < .01$), anksiyete ($r = .603, p < .01$) ve stres ($r = .657, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Araştırmada ayrıca Covid-19'a ilişkin üç ifade kontrol değişkeni olarak ele alınmış ve kısmi korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Covid-19'a ilişkin bu değişkenler kontrol edildiğinde, siber şiddet düzeyi halen depresyon ($r = .246, p < .01$), anksiyete ($r = .327, p < .01$) ve stres ($r = .311, p < .01$) ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler pandeminin etkisi kontrol edilmediğinde Tablo 3'te olduğu haliyledir. Görüldüğü üzere, pandemi döneminin psikolojik etkileri kontrol edildiğinde dahi, siber şiddet ile psikolojik sağlık arasında güçlü ilişkiler gözlenmiştir.

Tablo 3: Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonel İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Depresyon	1											
2. Anksiyete	.835**	1										
3. Stres	.842**	.871**	1									
4. Siber Şiddet	.294**	.358**	.350**	1								
5. Olayın Merkeziliği	.665**	.638**	.666**	.352**	1							
6. Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği	.172**	.231**	.197**	.246**	.155**	1						
7. Benlik Algısı	-.269**	-.213**	-.196**	-.030	-.188**	-.024	1					
8. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	.151**	.150**	.135*	.115*	.067	.378**	-.102	1				
9. Şiddete Maruz Bırakılma Sayısı	.057	.132*	.125*	.193**	.123*	-.022	-.001	.018	1			
10. Şiddetin Zamanı	.075	.033	.002	-.187**	-.031	-.159**	-.064	-.021	-.232**	1		
11. Saygınlığını Yitirme	.566**	.470**	.493**	.368**	.564**	.121*	-.241**	.073	.092	.044	1	
12. Travmatik Değerlendirme	.640**	.603**	.657**	.329**	.676**	.148**	-.170**	.093	.149**	-.007	.553**	1
Cronbach Alfa	.93	.91	.89	.94	.92	.85	.88					
İç Tutarlılık Katsayısı												

*p < .05, **p < .01

3.3. HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma değişkenlerinin psikolojik semptomları ne derece açıklayabildiğini saptamak amacıyla, değişkenlerin belirli bir sırayla bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelemek için hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizlerinde, araştırmacı tarafından belirlenen sıraya göre, analize alınan ilk değişkenler, sonradan alınan değişkenler açısından kontrol değişkeni olarak kabul edilmektedir. Böylelikle bu değişkenlerin bağımlı değişken açısından varyansa sağladığı katkılar değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2014: 100).

Araştırmada temel değişkenlerin depresyon, anksiyete ve stres olarak belirlenen psikolojik semptomları yordamasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizleri enter yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analizlerde ilk basamakta benlik algısı kontrol değişkeni olarak ele alınmıştır. Diğer basamaklarda ise bağımsız değişken olarak, sosyal medya kimliğinin ve olayın merkeziliği ikinci basamakta, siber şiddet ise son basamakta analize alınmıştır. Böylelikle, benlik algısı kontrol edildiğinde sosyal medya kimliğinin ve olayın merkeziliğinin; benlik algısı, sosyal medya kimliğinin merkeziliği ve olayın merkeziliği üçü birlikte kontrol edildiğinde ise, siber şiddetin araştırmanın bağımlı değişkeni olan psikolojik semptomları anlamlı bir biçimde yordayıp yordamadığı belirlenmek istenmiştir.

Temel değişkenlerin yanı sıra kadınların sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının niteliklerinin psikolojik semptomları yordamasına ilişkin de hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Bu analizler de enter yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Analize bağımsız değişken olarak ilk basamakta sosyal medya kullanım sıklığı, ikinci ve son basamakta ise siber şiddete maruz bırakılma sayısı, şiddetin zamanı, şiddet sonucu saygınlığını yitirme ve şiddet olayını travmatik bir olay olarak değerlendirme alınmıştır. Analiz sonucunda, sosyal medya kullanım sıklığı kontrol edildiğinde, siber şiddet olayının niteliklerinin kadınların psikolojik semptomlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı saptanmak istenmiştir.

3.3.1. Depresyonun Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Analize ilk basamakta benlik algısı dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, benlik algısı depresyona ilişkin varyansın %7'sini açıklamış ($F_{(1,326)} = 25.460$, $p < .01$) ve depresyonu negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordamıştır ($\beta = -.27$, $t = -5.046$, $p < .01$). İkinci basamakta benlik algısı değişkeni kontrol edilip olayın ve sosyal medya kimliğinin merkeziliği değişkenlerinin dahil edilmesiyle, depresyon üzerinde daha önceden açıklanan varyans %47'ye yükselmiştir. Olayın ve sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin önceden açıklanan varyansa %40 katkı sağladığı görülmektedir ($F_{(3,324)} = 95.485$, $p < .01$). Olayın merkeziliği ($\beta = .63$, $t = 15.018$, $p < .01$) depresyonu anlamlı biçimde yorduyor iken sosyal medya kimliği ($\beta = .07$, $t = 1.736$, $p > .05$) depresyonu anlamlı biçimde yordamamıştır. Dolayısıyla sağlanan katkının olayın merkeziliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Son basamakta hem benlik algısı hem de sosyal medya kimliğinin ve olayın merkeziliği değişkenleri kontrol edildiğinde, analize siber şiddetin alınmasıyla açıklanan varyans %47 olarak kalmıştır. Böylelikle siber şiddetin varyansa katkı sağlamadığı ($F_{(4,323)} = 72.327$, $p < .01$) ve siber şiddetin depresyonun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı görülmüştür ($\beta = .06$, $t = 1.409$, $p > .05$). Sonuç olarak, üçüncü aşamada tüm değişkenler birlikte analize dahil edildiğinde, benlik algısı ve olayın merkeziliği depresyonu yordamaktadır ve depresyonu yordayan en önemli değişken, varyansın %40'ını açıklayan olayın merkeziliğidir. Söz konusu değişkenler varyansın %47'sini açıklamaktadır. Sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Bağımsız Değişkenlerin Depresyonu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	<i>B</i>	<i>SH_B</i>	β	ΔR^2	<i>F</i>
1	Benlik Algısı	-.35	.07	-.27**	.07**	25.460
	Sabit	2.51	.31			
2	Benlik Algısı	-.20	.05	-.15**	.40**	95.485
	Sosyal Medya	.07	.04	.07		
	Kimliğinin Merkeziliği					
	Olayın Merkeziliği	.52	.03	.63**		
	Sabit	.45	.28			
3	Benlik Algısı	-.20	.05	-.15**	.00**	72.327
	Sosyal Medya	.06	.04	.06		
	Kimliğinin Merkeziliği					
	Olayın Merkeziliği	.50	.04	.61**		
	Siber Şiddet	.09	.06	.06		
	Sabit	.37	.29			

** $p < .01$

Araştırmada kadınların sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının niteliklerinin depresyonu yordamasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi de incelenmiştir. Bulgulara göre, ilk basamakta atanan sosyal medya kullanım sıklığı, depresyon üzerindeki varyansın %2'sini açıklamakta olup ($F_{(1,326)} = 7.562, p < .01$) depresyonu anlamlı bir biçimde yordamaktadır ($\beta = .15, t = 2.750, p < .01$). Sosyal medya kullanım sıklığı kontrol edildiğinde, araştırmaya ikinci ve son basamakta alınan siber şiddete ilişkin nitelikler, daha önceden açıklanan varyansa yaklaşık %46 katkı sağlayarak ($F_{(5,322)} = 61.063, p < .01$) varyans %49'a yükselmiştir. Siber şiddet olayının niteliklerinden saygınlığını yitirme ($\beta = .30, t = 6.285, p < .01$) ve olayı travmatik değerlendirme ($\beta = .47, t = 9.737, p < .01$) depresyonu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Siber şiddete maruz bırakılma sayısı ($\beta = -.03, t = -.676, p > .05$) ve şiddetin zamanı ($\beta = .06, t = 1.463, p > .05$) ise depresyonu anlamlı şekilde yordamamaktadır. Sonuç olarak, tüm değişkenler birlikte analize dahil edildiğinde sosyal medya kullanım sıklığı, saygınlığı yitirme ve olayı travmatik değerlendirme depresyonu yordamaktadır. Depresyonu yordayan en önemli değişken, varyansın

%46'sını açıklayan saygınlığını yitirme ve olayı travmatik değerlendirme olup söz konusu değişkenler varyansın %49'unu açıklamaktadır. Analiz bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Siber Şiddet Olayının Niteliklerinin Depresyonu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	<i>B</i>	<i>SH_B</i>	β	ΔR^2	<i>F</i>
1	Sosyal Medya	.19	.07	.15**	.02**	7.562
	Kullanım Sıklığı					
	Sabit	.45	.20			
2	Sosyal Medya	.11	.05	.09*	.46**	61.063
	Kullanım Sıklığı					
	Şiddete Maruz	-.06	.08	-.03		
	Bırakılma Sayısı					
	Şiddetin Zamanı	.05	.03	.06		
	Saygınlığını Yitirme	.29	.05	.30**		
	Travmatik	.42	.04	.47**		
	Değerlendirme					
	Sabit	-.890	.23			

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.3.2. Anksiyetenin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Analize ilk basamakta alınan benlik algısı, anksiyeteye ilişkin varyansın %5'ini açıklamış ($F_{(1,326)} = 15.544$, $p < .01$) ve anksiyeteyi negatif yönde anlamlı bir biçimde yordamıştır ($\beta = -.21$, $t = -3.943$, $p < .01$). İkinci basamakta benlik algısı kontrol edildiğinde, sosyal medya kimliğinin ve olayın merkeziliği daha önceden açıklanan varyansa %39 katkı sağlamıştır ($F_{(3,324)} = 82.976$, $p < .01$). Böylelikle açıklanan varyans %43'e yükselmiştir. Bulgulara göre, sosyal medya kimliğinin merkeziliği ($\beta = .14$, $t = 3.216$, $p < .01$) ve olayın merkeziliği ($\beta = .60$, $t = 13.913$, $p < .01$) anksiyeteyi anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Son basamakta hem benlik algısı hem de sosyal medya kimliğinin ve olayın merkeziliği değişkenleri kontrol

edildiğinde siber şiddet ($\beta = .13$, $t = 2.950$, $p < .01$) anksiyeteyi anlamlı bir biçimde yordamıştır ($F_{(4,323)} = 65.886$, $p < .01$). Sonuç olarak, üçüncü aşamada tüm değişkenler birlikte analize alındığında, bağımsız değişkenlerin tümü anksiyeteyi yordamaktadır. Sonuçlar Tablo 6’da görülebilir.

Tablo 6: Bağımsız Değişkenlerin Anksiyeteyi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	<i>B</i>	<i>SH_B</i>	β	ΔR^2	<i>F</i>
1	Benlik Algısı	-.27	.07	-.21**	.05**	15.544
	Sabit	2.29	.30			
2	Benlik Algısı	-.12	.05	-.10*	.39**	82.976
	Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği	.14	.04	.14**		
	Olayın Merkeziliği	.48	.03	.60**		
	Sabit	.17	.28			
3	Benlik Algısı	-.13	.05	-.10*	.01**	65.886
	Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği	.11	.04	.11*		
	Olayın Merkeziliği	.44	.04	.55**		
	Siber Şiddet	.18	.06	.13**		
	Sabit	.02	.29			

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmada bağımsız değişkenlerin yanında, kadınların sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının niteliklerinin anksiyeteyi yordamasına dair hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ilk basamakta analize dahil edilen sosyal medya kullanım sıklığı anksiyete üzerindeki varyansın %2’sini açıklamakta olup ($F_{(1,326)} = 7.540$, $p < .01$) anksiyeteyi anlamlı bir biçimde yordamaktadır ($\beta = .15$, $t = 2.746$, $p < .01$). Analizlere ikinci ve son basamakta alınan siber şiddete ilişkin nitelikler, daha önceden açıklanan varyansa %38 katkı sağlayarak ($F_{(5,322)} = 43.141$, $p < .01$) varyans %40’a yükselmiştir. Siber şiddet olayının nitelikleri içerisinde saygınlığını yitirme ($\beta = .19$, $t = 3.721$, $p < .01$) ve olayı travmatik değerlendirme ($\beta = .48$, $t = 9.209$, $p < .01$) anksiyeteyi anlamlı bir

biçimde yordamaktadır. Siber şiddete maruz bırakılma sayısı ($\beta = .05$, $t = 1.130$, $p > .05$) ve şiddetin zamanı ($\beta = .04$, $t = .942$, $p > .05$) ise anksiyeteyi anlamlı şekilde yordamamaktadır. Sonuç olarak, ikinci aşamada tüm değişkenler birlikte analize dahil edildiğinde, sosyal medya kullanım sıklığı, saygınlığı yitirme ve olayı travmatik değerlendirme anksiyeteyi yordamaktadır. Anksiyeteyi yordayan en önemli değişken, varyansın %38'ini açıklayan saygınlığını yitirme ve olayı travmatik değerlendirme olup söz konusu değişkenler varyansın %40'ını açıklamaktadır. Analizin bulguları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Siber Şiddet Olayının Niteliklerinin Anksiyeteyi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH _B	β	ΔR^2	F
1	Sosyal Medya	.19	.07	.15**	.02**	7.540
	Kullanım Sıklığı					
	Sabit	.60	.19			
2	Sosyal Medya	.11	.05	.09*	.38**	43.141
	Kullanım Sıklığı					
	Şiddete Maruz	.10	.08	.05		
	Bırakılma Sayısı					
	Şiddetin Zamanı	.03	.04	.04		
	Saygınlığını Yitirme	.18	.05	.19**		
	Travmatik	.42	.04	.48**		
	Değerlendirme					
	Sabit	-.77	.24			

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.3.3. Stresin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Analize ilk basamakta alınan benlik algısı, strese ilişkin varyansın %4'ünü açıklamaktadır ($F_{(1,326)} = 13.071$, $p < .01$) ve benlik algısı ($\beta = -.20$, $t = -3.615$, $p < .01$) stresi negatif yönde ve anlamlı biçimde yordamaktadır. İkinci basamakta alınan

sosyal medya kimliğinin ve olayın merkeziliği daha önceden açıklanan varyansa %42 katkı sağlamıştır ($F_{(3,324)} = 91.068, p < .01$). Bulgulara göre, sosyal medya kimliğinin merkeziliği ($\beta = .10, t = 2.342, p < .05$) ve olayın merkeziliği ($\beta = .64, t = 15.099, p < .01$) stresi anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Son basamakta analize dahil edilen siber şiddet açıklanan varyansa %1 katkı sağlamış ($F_{(4,323)} = 71.462, p < .01$) ve stresi anlamlı bir biçimde yordamıştır ($\beta = .12, t = 2.705, p < .01$). Sonuç olarak, üçüncü aşamada tüm değişkenler birlikte analize dahil edildiğinde, olayın merkeziliği ve siber şiddet stresi yordamaktadır. Stresi yordayan en önemli değişken, varyansın %42'sini açıklayan olayın ve sosyal medya kimliğinin merkeziliği olup söz konusu değişkenler varyansın %47'sini açıklamaktadır. Sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Bağımsız Değişkenlerin Stresi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	<i>B</i>	<i>SH_B</i>	β	ΔR^2	<i>F</i>
1	Benlik Algısı	-.24	.07	-.20**	.04**	13.071
	Sabit	2.27	.28			
2	Benlik Algısı	-.09	.05	-.07	.42**	91.068
	Sosyal Medya Kimliğinin	.09	.04	.10*		
	Merkeziliği					
	Olayın Merkeziliği	.48	.03	.64**		
	Sabit	.27	.26			
3	Benlik Algısı	-.09	.05	-.08	.01**	71.462
	Sosyal Medya Kimliğinin	.07	.04	.07		
	Merkeziliği					
	Olayın Merkeziliği	.45	.03	.60**		
	Siber Şiddet	.15	.06	.12**		
	Sabit	.14	.27			

* $p < .05$, ** $p < .01$

Çalışmada ayrıca kadınların sosyal medya kullanım sıklığı ve siber şiddet olayının niteliklerinin stresi yordamasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ilk basamakta analize dahil edilen sosyal medya kullanım sıklığı stres üzerindeki varyansın %2'sini açıklamakta olup ($F_{(1,326)} = 6.040, p < .05$) stresi anlamlı bir biçimde yordamaktadır ($\beta = .14, t = 2.458, p < .05$). Siber şiddete ilişkin nitelikler, daha önceden açıklanan varyansa %44 katkı sağlayarak ($F_{(5,322)} = 54.694, p < .01$) varyansı %46'ya yükseltmiştir. Siber şiddet olayının niteliklerinden saygınlığını yitirme ($\beta = .19, t = 3.801, p < .01$) ve olayı travmatik değerlendirme ($\beta = .54, t = 10.930, p < .01$) stresi anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Şiddete maruz bırakılma sayısı ($\beta = .03, t = .617, p > .05$) ve şiddetin zamanı ($\beta = .00, t = .121, p > .05$) ise stresi anlamlı şekilde yordamamaktadır. Sonuç olarak, ikinci aşamada tüm değişkenler birlikte analize dahil edildiğinde, saygınlığı yitirme ve olayı travmatik değerlendirme stresi yordamaktadır. Stresi yordayan en önemli değişken, varyansın tek başına %44'ünü açıklayan saygınlığını yitirme ve olayı travmatik değerlendirmedir. Söz konusu değişkenler varyansın %46'sını açıklamaktadır. Analizin bulguları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Siber Şiddet Olayının Niteliklerinin Stresi Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	<i>B</i>	<i>SH_B</i>	β	ΔR^2	<i>F</i>
1	Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	.16	.06	.14*	.02*	6.040
	Sabit	.81	.18			
2	Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	.08	.05	.07	.44**	54.694
	Şiddete Maruz Bırakılma Sayısı	.05	.08	.03		
	Şiddetin Zamanı	.00	.03	.00		
	Saygınlığını Yitirme	.16	.04	.19**		
	Travmatik Olarak Değerlendirme	.44	.04	.54**		
	Sabit	-.44	.22			

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.4. ARACI DEĞİŞKEN ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkeni arasındaki ilişkiyi aracı değişkenin varlığında incelemek amacıyla yürütülen analizler, bootstrap tekniği kullanılarak PROCESS makrosu (versiyon 2.16.2) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınan siber şiddetin, bağımlı değişken olarak belirlenen psikolojik sağlık ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bu ilişkilerde önemli bir role sahip olabileceği öngörülen olayın merkeziliği değişkeninin aracılık rolü araştırılmıştır. Çalışma kapsamında kadınların psikolojik sağlığı depresyon, anksiyete ve stres açısından değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda bu üç değişkene dair yürütülen üç ayrı analiz, model 4 kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Oluşturulan modele göre, bağımsız değişkenin aracı değişken üzerindeki etkisi “a yolu”, aracı değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi “b yolu” olarak ifade edilmektedir. Bunun yanında bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki doğrudan etkisi “c yolu” olarak isimlendirilirken, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin aracı değişkenle mümkün olduğunu belirten toplam etki ise “c yolu” olarak isimlendirilmektedir (Hayes, 2013: 127). Ayrıca aracılık analizi sonucu, aracı değişkenin modele dahil edilmesiyle bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamsız hale geliyorsa, tam aracılık söz konusudur. Aracı değişkenin modele dahil edilmesiyle bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişki zayıflıyor ama anlamlılığını yitirmiyor ise, kısmi aracılık söz konusu olmaktadır (Baron ve Kenny, 1986: 1177).

3.4.1. Siber Şiddet ve Depresyon İlişkisinde Olayın Merkeziliğinin

Aracılık Rolü

Doğrudan ve dolaylı etkilerin incelendiği analiz sonuçlarına göre, siber şiddetin depresyon üzerindeki toplam etkisi (c yolu) ($B = .409$, $SE = .073$, $t = 5.560$, $p < .01$) anlamlıdır.

Siber şiddet, olayın merkeziliğini (a yolu) ($B = .592$, $SE = .087$, $t = 6.784$, $p < .01$) pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Olayın merkeziliği depresyonu (b yolu) ($B = .529$, $SE = .036$, $t = 14.551$, $p < .01$) pozitif yönde ve anlamlı şekilde

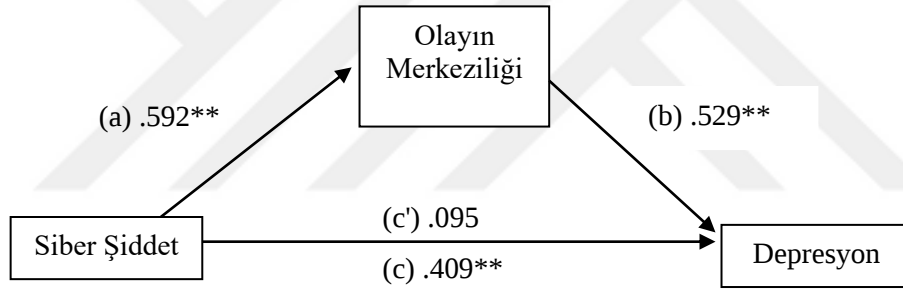
yordamaktadır. Buna göre siber şiddet arttıkça olayın merkeziliği artmakta ve olayın merkeziliği arttıkça da depresyon artış göstermektedir.

Dolaylı etki incelendiğinde, siber şiddet ile depresyon arasındaki ilişkide olayın merkeziliği ($B = .313$, $SE = .056$; %95 $CI = .204, .427$) aracılık rolünü üstlenmektedir ve 5000 bootstrap örneğinin güven aralığında sıfır bulunmamaktadır.

Siber şiddetin depresyona doğrudan etkisi (c' yolu) ($B = .095$, $SE = .061$, $t = 1.561$, $p > .05$) olayın merkeziliği modele dahil edildiğinde anlamsızdır. Dolayısıyla olayın merkeziliği, siber şiddet ve depresyon arasındaki ilişkide tam aracılık rolü göstermektedir.

Değişkenlere ilişkin model varyansın %45'ini açıklamaktadır ($R^2 = .45$, $F_{(2,325)} = 131.3107$, $p < .01$). Modele ilişkin yol katsayıları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Siber Şiddet ve Depresyon Arasındaki İlişkide Olayın Merkeziliğinin Aracı Rolü

** $p < .01$

3.4.2. Siber Şiddet ve Anksiyete İlişkisinde Olayın Merkeziliğinin Aracılık Rolü

Elde edilen sonuçlara göre, siber şiddetin anksiyete üzerindeki toplam etkisi (c yolu) ($B = .483$, $SE = .070$, $t = 6.933$, $p < .01$) anlamlıdır.

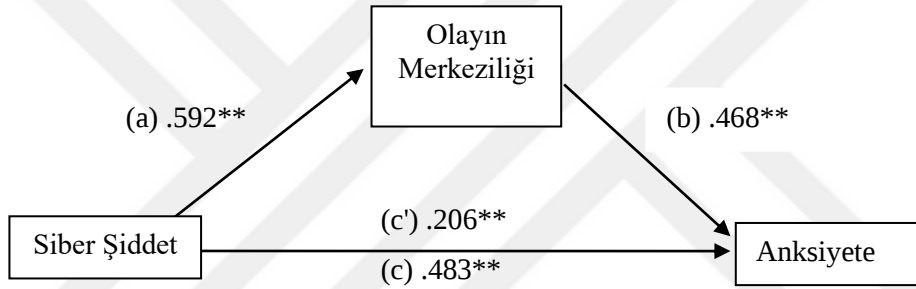
Siber şiddet, olayın merkeziliğini (a yolu) ($B = .592$, $SE = .087$, $t = 6.784$, $p < .01$) pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Olayın merkeziliği anksiyeteyi (b yolu) ($B = .468$, $SE = .036$, $t = 13.041$, $p < .01$) pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Buna göre siber şiddet arttıkça olayın merkeziliği artmakta ve olayın merkeziliği arttıkça da anksiyete artış göstermektedir.

Dolaylı etki incelendiğinde, siber şiddet ile anksiyete arasındaki ilişkide olayın merkeziliği ($B = .277$, $SE = .049$; %95 $CI = .183, .377$) aracılık rolünü üstlenmektedir ve 5000 bootstrap örneğinin güven aralığında sıfır bulunmamaktadır.

Siber şiddetin anksiyeteye doğrudan etkisi (c' yolu) ($B = .206$, $SE = .060$, $t = 3.411$, $p < .01$) olayın merkeziliği modele dahil edildiğinde anlamlıdır. Dolayısıyla olayın merkeziliği, siber şiddet ve anksiyete arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolünü üstlenmektedir.

Değişkenlere ilişkin model varyansın %43'ünü açıklamaktadır ($R^2 = .43$, $F_{(2,325)} = 121.5237$, $p < .01$). Modele ilişkin yol katsayıları Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Siber Şiddet ve Anksiyete Arasındaki İlişkide Olayın Merkeziliğinin Aracı Rolü

** $p < .01$

3.4.3. Siber Şiddet ve Stres İlişkisinde Olayın Merkeziliğinin Aracılık Rolü

Analiz sonuçlarına göre, siber şiddetin stres üzerindeki toplam etkisi (c yolu) ($B = .445$, $SE = .066$, $t = 6.753$, $p < .01$) anlamlıdır.

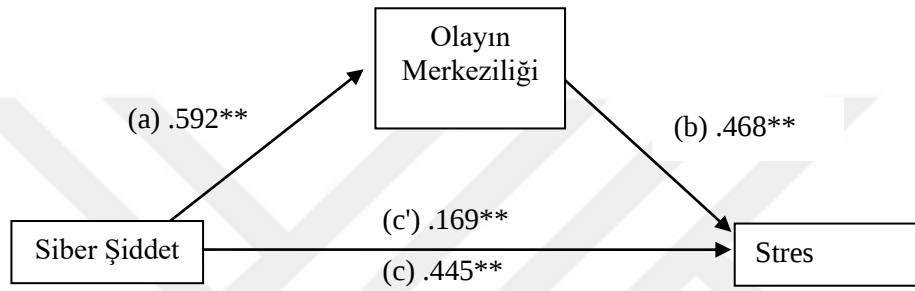
Siber şiddet, olayın merkeziliğini (a yolu) ($B = .592$, $SE = .087$, $t = 6.784$, $p < .01$) pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Olayın merkeziliği stresi (b yolu) ($B = .468$, $SE = .033$, $t = 14.194$, $p < .01$) pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Buna göre siber şiddet arttıkça olayın merkeziliği artmakta ve olayın merkeziliği arttıkça da stres artış göstermektedir.

Dolaylı etki incelendiğinde, siber şiddet ile stres arasındaki ilişkide olayın merkeziliği ($B = .277$, $SE = .049$; %95 $CI = .182, .377$) aracılık rolünü üstlenmektedir ve 5000 bootstrap örneğinin güven aralığında sıfır bulunmamaktadır.

Siber şiddetin strese doğrudan etkisi (c' yolu) ($B = .169$, $SE = .055$, $t = 3.041$, $p < .01$) olayın merkeziliği modele dahil edildiğinde anlamlıdır. Dolayısıyla olayın merkeziliği, siber şiddet ve stres arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü göstermektedir.

Değişkenlere ilişkin model varyansın %46'sını açıklamaktadır ($R^2 = .46$, $F_{(2,325)} = 137.5548$, $p < .01$). Modele ilişkin yol katsayıları Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3: Siber Şiddet ve Stres Arasındaki İlişkide Olayın Merkeziliğinin Aracı Rolü

** $p < .01$

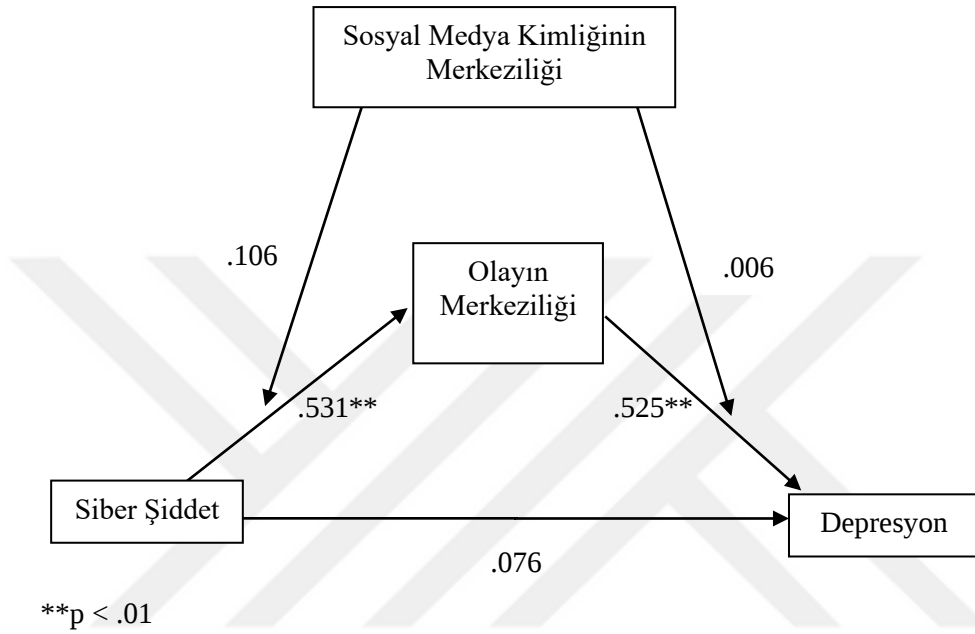
3.5. DÜZENLEYİCİ DEĞİŞKEN ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada siber şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide, olayın merkeziliği aracı değişkeninin etkisinde, sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin düzenleyici rolü analiz edilmiştir. Bu analizler, bootstrap yöntemi kullanılarak PROCESS makrosu (versiyon 2.16.2) ile model 58 çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Modele göre, siber şiddet ile olayın merkeziliği ve olayın merkeziliği ile psikolojik sağlık arasındaki yollar üzerinde sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin düzenleyici rolü olup olmadığı incelenmiştir. Psikolojik sağlık açısından depresyon, anksiyete ve stres olarak ele alınan bağımlı değişkenler için toplam üç düzenleyici regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

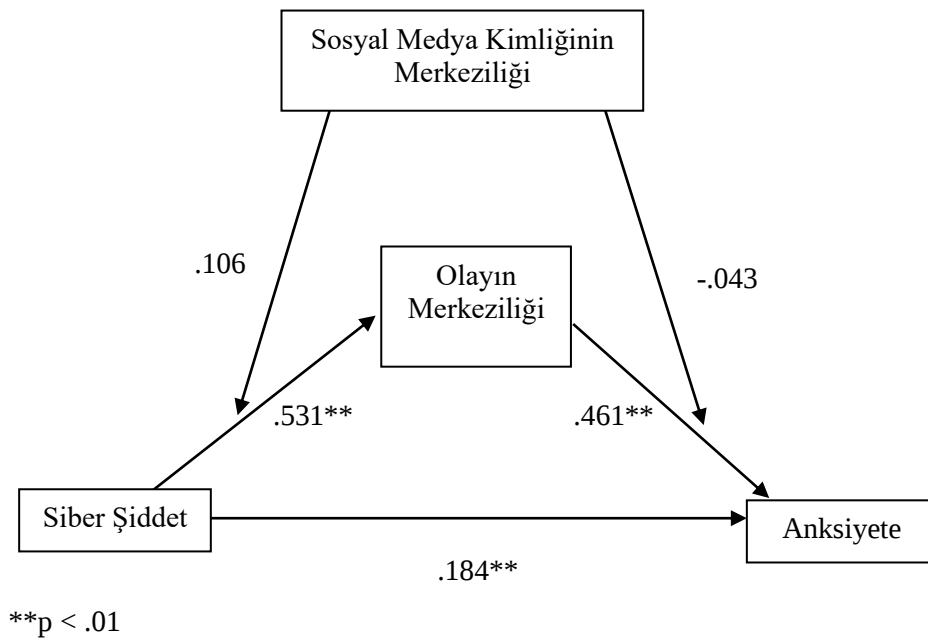
Analiz sonuçlarına göre öngörülen model, bağımlı değişken depresyon iken varyansın %45'ini ($R^2 = .45$, $F_{(4,323)} = 71.4362$, $p < .01$), anksiyete iken %44'ünü ($R^2 = .44$, $F_{(4,323)} = 91.8883$, $p < .01$), stres iken %46'sını ($R^2 = .46$, $F_{(4,323)} = 93.3892$, $p < .01$) açıklamaktadır. Model anlamlı ve varyansı açıklıyor görünmesine rağmen, gerçekleştirilen tüm analizler, düzenleyici değişkenin rolüne ilişkin etkileşim

etkilerinin anlamsız olduğunu göstermektedir ($p > .05$). Model ve değerleri depresyon için Şekil 4, anksiyete için Şekil 5 ve stres için Şekil 6’da görebilirsiniz.

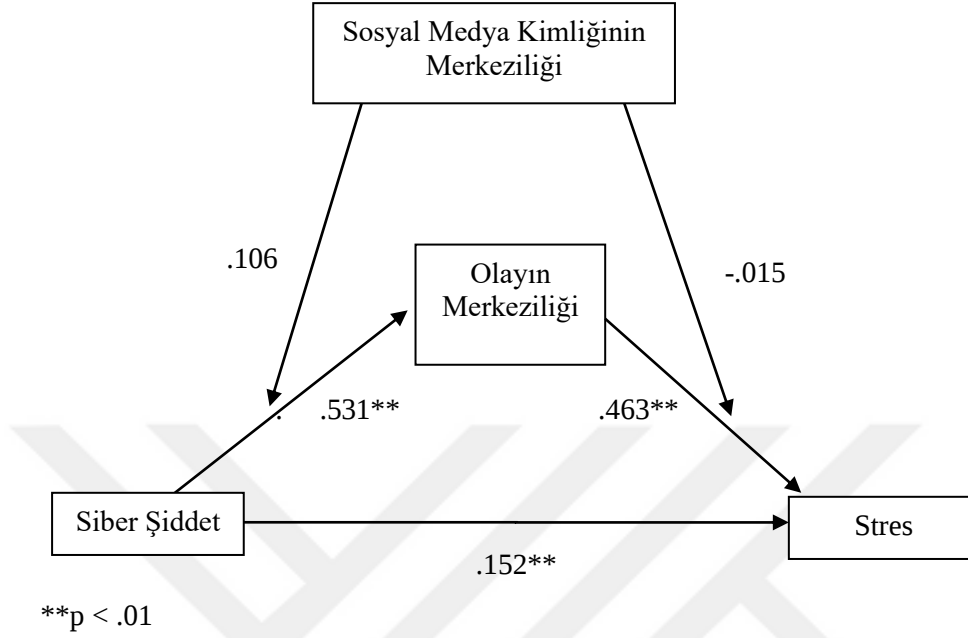
Şekil 4: Bağımlı Değişken Depresyon iken Aracı Değişken Etkisi Üzerinde Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Düzenleyici Rolü

Şekil 5: Bağımlı Değişken Anksiyete iken Aracı Değişken Etkisi Üzerinde Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Düzenleyici Rolü

Şekil 6: Bağımlı Değişken Stres iken Aracı Değişken Etkisi Üzerinde Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Düzenleyici Rolü

Ayrıca analizlerde koşullu etkiler incelendiğinde sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin farklı düzeylerinde, farklılaşma olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda analiz sonuçları göstermiştir ki; siber şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide olayın merkeziliğinin aracı rolü üzerinde, sosyal medya kimliğinin düzenleyici bir rolü bulunmamaktadır. Farklılaşan sosyal medya kimliğinin merkeziliği, aracılık ilişkisini herhangi bir şekilde düzenlememektedir.

SONUÇ

Kadına yönelik siber şiddet, yaygınlığı ve psikolojik sağlık üzerindeki etkileri sebebiyle, toplumsal bir sorun olarak giderek artan bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, siber şiddet ile siber şiddete maruz bırakılmış kadınların psikolojik sağlığı arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Psikolojik sağlık ilişkisi, siber şiddet olayı ile sosyal medya kimliğinin ne derece merkezi algılandığı ve siber şiddetin kendisine özgü nitelikleri bağlamında incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular bu bölümde, araştırmanın amaçları ile hipotezleri çerçevesinde ve uluslararası alanyazında mevcut çalışmalar ışığında tartışılacak ve yorumlanacaktır.

Araştırmanın temel bulgularından bir tanesi, kadınların maruz kaldığı siber şiddet düzeyi arttıkça depresyon, anksiyete ve stres olarak belirlenen psikolojik semptom düzeylerinin artması ve dolayısıyla psikolojik sağlığın olumsuz yönde etkilenmesidir. Benlik algısı, sosyal medya kimliği ve olayın merkeziliği üçü birlikte kontrol edildiğinde dahi, siber şiddet anksiyete ve stresin anlamlı bir yordayıcısıdır. Elde edilen bulgular, beklentilerimizle uyumlu olup alanyazında siber şiddetin farklı biçimlerine yönelik yapılmış olan çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Baker ve diğerleri, 2013: 3; Bauman ve diğerleri, 2013: 345; Cripps ve Stermac, 2018: 177-181; Woodlock, 2017: 590). Oldukça kolay ve hızlı şekilde gerçekleştirilen siber şiddet (Melander, 2010: 266), sanal ortamda artan kullanıcı sayısı ve denetimin sağlanamamasıyla kadınları sürekli bir hedef durumuna getirmektedir (Tandon ve Pritchard, 2015: 23). Bu yönden siber şiddetin özellikleri ve mağduriyet durumunun her an yinelenebilir oluşu, kadınların süregelen bir kaygı ve güvensizlik hissetmesine sebep olarak psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanında, siber şiddette özel-kamusal ayrımının ortadan kalktığı ve bağlamın çöktüğü bilinmektedir (Harris, 2020: 318). Özel ve mahrem olanın kamuya açılmasıyla (Melander, 2010: 266) yaşanan şiddet olayı diğer insanlar tarafından bilinir ve görünür hale gelmektedir. Nitekim kişinin diğerlerinin düşüncesinden, onu onaylayıp onaylamamasından (Jenkins (2016: 37), gözleminden ve kendisine nasıl tepki verdiğinden etkilendiği (Tedeschi, 1986: 5) bilinmektedir. Bu doğrultuda bakıldığında, siber şiddetin diğerleri tarafından ve kamusal bir alanda meydana gelen bir durum olduğu açıktır. Aynı zamanda maruz bırakılan olumsuz duruma, çok geniş

ve kontrol edilmesi mümkün olmayan bir seyirci kitlesi tanık olmaktadır. Dolayısıyla siber şiddete uğrayan kişinin olumsuz tepkiler alması, dışlanması veya farklı kişiler tarafından yinelenen bir biçimde şiddetle karşılaşması söz konusu olmaktadır. Böylece siber şiddetin kadınların psikolojik sağlığında yarattığı olumsuz etkiler açıklanabilmektedir. Buna karşın siber şiddetin belirtilen değişkenlerin kontrolünde, depresyonu yordamadığı görülmektedir. Siber şiddete özgü özellikler, kimi psikopatolojileri daha olası hale getiriyor olabilir. Siber şiddetin depresyondan ziyade anksiyete ilişkili psikopatolojilerle ilişkilene ihtimali, klinik örneklemelerde çalışılması gereken bir konudur. Ancak siber şiddet ve depresyon arasındaki ilişkilerde siber şiddet olayını merkezi algılamanın rolü de belirleyici olabilir. Bu konu bir sonraki bölümde tartışılmıştır.

Araştırmanın bir diğer temel bulgusu, kadınların yaşadığı siber şiddet olayını merkezi algılama eğiliminin siber şiddet ile psikolojik semptomlar arasındaki ilişkilerde aracı rolünü üstlenmesidir. Yapılan analizler sonucunda, siber şiddet olayının merkeziliğinin siber şiddet ile depresyon arasındaki ilişkide tam aracılık rolü gösterdiği bulunmuştur. Buna göre, siber şiddete maruz bırakılan kadınların depresyon semptomları geliştirmesinde olayın merkeziliği önemli bir rol üstlenmektedir. Siber şiddetin olayın merkeziliğinin kontrolünde depresyonun anlamlı bir yordayıcısı olmamasının da bu aracılık rolünden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmada ayrıca siber şiddet olayının merkeziliğinin siber şiddet ile anksiyete ve stres arasındaki ilişkilerde, kısmi aracılık rolü gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, kadınların maruz kaldığı siber şiddet düzeyindeki artış, olayın merkeziliğindeki artışı; olayın merkeziliğindeki artış da depresyon, anksiyete ve stres düzeylerindeki artışı yordamaktadır. Gerçekleştirilen hiyerarşik regresyon analizi sonuçları da psikolojik sağlığı yordayan en önemli değişkenin olayın merkeziliği olduğunu göstermektedir. Olayın merkeziliği, benlik algısı kontrol edildiğinde dahi, psikolojik semptomları pozitif yönde yordamaktadır. Dolayısıyla araştırma sonuçları, kadınların deneyimlediği siber şiddet olayını yaşamları içerisinde bir dönüm noktası olarak görerek merkezi algılamasının psikolojik sağlık üzerinde oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, siber şiddet gibi travmatik veya aşırı stres verici olayların merkeziliğinin psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkisine ilişkin alanyazın ile paralellik göstermektedir (Bernard

ve diğerleri, 2015: 14; Berntsen ve diğerleri, 2003: 690; Berntsen ve Rubin, 2007: 423-424; Boals, 2014: 262; Boyacıoğlu ve Aktaş, 2018: 22). Bu durum, olumsuz yaşantıların güçlü duygusal tepkilere yol açarak duygusal sıkıntılarla ilişkilendirilmesiyle açıklanmaktadır (Berntsen ve diğerleri, 2011: 1199). Ayrıca bulgular şiddet düzeyindeki artışın olayın merkeziliğindeki artışı etkilemesi yönünden de alanyazın ile tutarlıdır (Roland ve diğerleri, 2014: 340). Yapılan bir çalışma, daha az şiddetli bir olaya karşılık, daha şiddetli bir olayın merkeziliğinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Boals, 2014: 261-262). Bu doğrultuda siber şiddetin düzeyinin artması olayın şiddetlenmesiyle açıklanabilmektedir. Nitekim siber şiddet gibi yaşamdaki olumsuz deneyimlerin unutulması oldukça zordur. Bu silinemeyen olumsuz deneyimler, travmatik veya aşırı stres verici etkilerin yeniden yaşanmasına sebep olmaktadır (Hood, 2014: 254). Dolayısıyla siber şiddetin düzeyinin artması, şiddet deneyiminin kadının yaşamında daha merkezi bir hale gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum da kadınların psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırma kapsamında siber şiddet, olayın merkeziliği ve psikolojik sağlık ilişkisinde, sosyal medya kimliğinin çeper bir kimlik olarak algılanmasının koruyucu bir etkiye sahip olup olmadığı da incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, siber şiddet ile psikolojik sağlık ilişkisinde olayın merkeziliğinin aracılığında sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin düzenleyici bir rolü olmadığı görülmüştür. Sosyal medya kimliğinin farklı düzeylerinde farklılaşma olmayıp aracılık ilişkisini herhangi bir şekilde etkilememesi, beklentilerimizle örtüşmemekle beraber, psikolojik sağlık açısından siber şiddet olayının düşünüleninden daha tehlikeli olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda düzenleyici değişkene dair önerilen model, varyansı büyük ölçüde açıklıyor görünmesine karşın, bu durumun olayın merkeziliğinin aracı rolünden kaynaklandığı görülmektedir. Bu durumda, siber şiddete uğrayan kadınların sosyal medya kimliğinin merkeziliği düşük veya yüksek, ne düzeyde olursa olsun, şiddet olayını yaşamı ve kimliği açısından merkezi algılama, psikolojik sağlığı olumsuz yönde tehdit etmektedir. Bir diğer deyişle, aracılık analizlerinde de görüldüğü üzere, psikolojik sağlığın asıl belirleyicisi, siber şiddet ile karşılaşan kadınların olaya dair algısıdır. Böylece sosyal medya kimliği benliğinin merkezinde

olmasa dahi, hemen her kadın için siber şiddet, psikolojik sağlık açısından bir risk faktörü olarak öne çıkmaktadır.

Her ne kadar siber şiddet, olayın merkeziliği ve psikolojik sağlık ilişkisinde düzenleyici bir role sahip olmasa da yapılan hiyerarşik regresyon analizleri, sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin psikolojik sağlık açısından bir diğer risk faktörünü oluşturduğuna işaret etmektedir. Analizlere göre, benlik algısı kontrol edildiğinde dahi sosyal medya kimliğinin ne derece merkezi olduğu, anksiyete ve stres semptomlarındaki artışı yordamaktadır. Algısal bir ölçüm olan sosyal medya kimliğinin yanı sıra, onunla pozitif yönde ilişkili ve davranışsal bir ölçüm olan sosyal medya kullanım sıklığı da depresyon, anksiyete ve stresi anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Sonuç olarak araştırma bulguları, sosyal medya kimliği ve sosyal medya kullanım sıklığının psikolojik sağlığı yordamasına ilişkin tutarlı tablolar öne sürmektedir. Bu konuda sosyal medya gibi sanal ortamlarda oluşturulan profiller aracılığıyla kimliğin bedenselleştiği öne sürülmektedir (Jenkins, 2016: 45). Bir diğer deyişle, sosyal medya kimliği de bireysel kimlikler içerisine dahil olmakta ve çeşitli platformlarda yaratılan profiller, hayali de olsa bunu bir nevi bedenselleştirmektedir ve gerçek yaşamdan bağımsız değildir. Dolayısıyla sosyal medya kimliğinin kişi için merkeziliği, bu ortamda yaşanan şiddetin yarattığı olumsuzluklar açısından bir risk oluşturmaktadır. Ayrıca sosyal medya kimliği ile siber şiddet arasında görülen pozitif yöndeki ilişki, sosyal medya kimliğinin siber şiddet açısından farklı değişkenler bağlamında incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu ilişkilerin sosyal medyada benlik sunumu, benlik uyumsuzluğu gibi benlik süreçleriyle ilgili değişkenler veya psikolojik ihtiyaçlar açısından incelenebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın özgün yanlarından birisi de siber şiddet olayının niteliğinin psikolojik sağlıkla ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma sonuçları, sosyal medyayı farklı sıklıklarda kullanan kadınların yaklaşık üçte ikisinin birden fazla kez ve farklı kişiler tarafından, telefon ve internet aracılığıyla, çeşitli sosyal medya uygulamaları üzerinden siber şiddet ile karşılaştığını göstermektedir. Kadınlar siber şiddete birden fazla kez maruz bırakıldıkça, daha fazla anksiyete ve stres belirtisi yaşamaktadır. Bu durum, yaşanan şiddet olayının sayısı arttıkça, kadın üzerinde bıraktığı olumsuz etkinin de arttığı yönünde yorumlanabilir. Ayrıca siber şiddetin tekrarlanmaya açık olduğu ve böylece şiddet gören üzerinde olumsuz etkilere sebep olarak sürekli bir

korku hali yaratacağı da alanyazında dile getirilmektedir (Powell ve Henry, 2019: 3641).

Kadınlar siber şiddete tanıdıkları kişiler tarafından maruz bırakılabileceği gibi, tanımadıkları yabancı kişiler veya hem tanıdık hem de yabancı kişiler tarafından maruz bırakılabilmektedir. Siber şiddet gören kadınların yarısından fazlası (%57.7) siber şiddete tanıdığı biri tarafından maruz bırakıldığında, şiddetten daha fazla etkilendiğini belirtmiştir. Bu durumun insanların yakın olmadığı kişilerle olan ilişkilerini benliklerinden daha bağımsız olarak görme eğilimine sahip olmasından (Tedeschi, 1986: 6) kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yakın ilişkilerde daha fazla duygusal uyarılma söz konusu olmaktadır (Tedeschi, 1986: 17). Bu yönden bakıldığında, tanıdık biri tarafından şiddete uğramak, kadınlar üzerinde daha fazla olumsuz etki bırakmış olabilir. Başka bir çalışma ise bunun aksini ortaya koymaktadır. Buna göre, siber şiddet uygulayan kişinin tanınıp bilinmediği durumlar, maruz kalan kişinin hissettiği güçsüzlük duygusunu artırmaktadır (Vandebosch ve Van Cleemput, 2008: 502). Buna karşın yapılan bir diğer çalışma, tanıdık birinin uyguladığı siber şiddetten etkilenme düzeyinin daha fazla olduğunu desteklemektedir. Tanıdık ve yakın biri, kişinin sosyal çevresine ve onun hakkında daha fazla bilgiye çok daha kolay erişebilme imkanına sahiptir. Böylece kişinin daha fazla zarara uğramasına sebep olabilir. Ayrıca insanlar kendisine yakın biri tarafından incitildiğinde, yabancı birine kıyasla daha fazla ihanete uğramış hissetmektedir (Staude-Müller ve diğerleri, 2012: 271).

Siber şiddeti uygulayan kişinin kim olduğu incelendiğinde, mevcut araştırmanın bulguları kadınların çoğunlukla eski eş veya partnerleri tarafından siber şiddete maruz bırakıldığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu alanyazın tarafından da destek görmektedir (Cyber Civil Rights Initiative, 2013: 1). Nitekim yapılan nitel bir çalışma da kadınların romantik birlikteliğin bitiminde eski partner tarafından uygulanan siber şiddet ile karşılaştığını göstermektedir (Yıldırım, 2019: 69). Nitekim siber şiddetin en sık karşılaşılan flört şiddeti biçimi olduğu da öne sürülmektedir (Marganski ve Melander, 2018: 1087).

Araştırmaya katılım gösteren kadınların büyük çoğunluğunun (%94.5) siber şiddete maruz bırakılma durumu, mevcut zamanda devam etmemektedir. Bunun yanında siber şiddetin zamanı, yani ne kadar zaman önce şiddete uğradığı, kadınların

psikolojik sağlığıyla anlamlı bir ilişki göstermemektedir. Siber şiddete ne zaman maruz bırakılmış olursa olsun, kadınların siber şiddet sonrası yaşadığı psikolojik semptomlar azalma göstermemektedir. Zaman geçtikçe semptom düzeylerinin azalması beklenirken durumun böyle olmaması, siber şiddetin psikolojik sağlığı etkileyişinin oldukça ciddi olabileceği yönünde yorumlanabilir. Ayrıca, siber şiddette kullanılan materyallerin internette varlığını sürdürüyor olması da kadınların şiddet yaşantısına bir bitiş çizgisi çekmesini güçleştiriyor olabilir.

Siber şiddet gören kadınların yaklaşık olarak beşte birinin gerçek yaşamında saygınlığını yitirdiği ve yaklaşık yarısının siber şiddet olayını travmatik bir olay olarak değerlendirdiği görülmüştür. Kadınların yaklaşık onda biri ise deneyimlediği siber şiddet olayının ardından psikolojik yardım aldığını belirtmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, siber şiddet olayı sebebiyle kadınların gerçek yaşamda saygınlığını yitirmesinde ve olayı travmatik olarak değerlendirmesinde artış oldukça, psikolojik semptom düzeylerinde de artış olduğunu göstermektedir. Araştırmada ayrıca siber şiddet olayının niteliklerinin psikolojik sağlığı yordamasına ilişkin regresyon analizleri, saygınlığını yitirme ve olayı travmatik değerlendirmenin psikolojik sağlığı yordadığını göstermektedir. Buna göre, kadınların siber şiddet sonucu saygınlığını yitirdiği dşncesi ve şiddet olayını travmatik olarak değerlendirmesi arttıkça, buna bağlı olarak depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri de artmaktadır. Görüldüğü üzere, siber şiddet her ne kadar sanal bir ortamda uygulanıyor olsa da kadınların gerçek yaşamını da tehdit ederek psikolojik sağlığı olumsuz yönde etkilemektedir.

Toplumda giderek artan bir biçimde önemli bir sorun haline gelen ve olumsuz etkilerini mevcut çalışmanın bulgularıyla görebildiğimiz siber şiddetin günümüzde insanlar tarafından pek fazla bilinmediği ve siber şiddet hakkında farkındalığa sahip olunmadığı düşünülmektedir. Bu hususta araştırmada kadınların yaşadığı siber şiddeti farkındalık durumları merak edilmiştir. Buna göre, kadınların %15.2'si mevcut çalışmaya katılım sağladıktan sonra, siber şiddete maruz kaldığını farkına varmıştır. Bunun yanında araştırmaya katılım sağlayan 824 kadından siber şiddete maruz bırakılmadığını belirten 489 kadın örneklem dışı bırakılmıştır. Örneklem dışı bırakılan bu katılımcılar, Siber Mağduriyet leği'ni doldurduktan hemen sonra sorulan siber şiddete maruz bırakılıp bırakılmadığı sorusuna "hayır" yanıtını vererek

ankete devam etmeyen ve diğer soruları yanıtlamayan kadınlardır. Ancak incelemeler sonucunda görülmüştür ki; siber şiddete maruz bırakılmadığını belirten bu kadınların %87.9 olarak büyük bir kısmı aslında siber şiddet davranışlarını deneyimlemiş, buna rağmen bu davranışları şiddet olarak tanımlamamıştır. Bu katılımcılar örnekleme dahil edilmediği için, bulgularda konuya yer verilmemiştir. Ancak bu durum, farkındalığın oldukça düşük olduğunun ve artırılması gerektiğinin açık bir göstergesidir. Bu konu üzerinde duran bir başka çalışma, siber şiddetin yakın geçmişte hayatımıza girmiş olması ile yakın biri tarafından uygulanmasının kadınların şiddeti tanımlayamamasının sebeplerinden olduğunu öne sürmüştür (Yıldırım, 2019: 70). Bu doğrultuda, yaşamımız üzerinde ciddi olumsuz etkiler bırakan siber şiddet probleminin bilinmesi, siber şiddet davranışlarının öğrenilmesi, şiddet olarak tanımlanması ve bunun sonucunda farkındalığın artmasının problemin çözümünde oldukça önemli bir yeri olduğu savunulmaktadır.

Araştırma verileri tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19 pandemisi döneminde toplanmıştır. Bu sebeple katılımcıların Covid-19'dan psikolojik olarak etkilenme düzeyleri korelasyon analizlerinde istatistiksel olarak kontrol edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, değişkenler arası ilişkilerde her ne kadar bir düşüş yaşanmış olsa da pandemi döneminin etkisi kontrol edildiğinde dahi, siber şiddet ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiler güçlü kalmıştır. Dolayısıyla pandemi döneminde olmak, çalışmanın sonuçları açısından yanıltıcı bir sonuç veya olumsuz bir etki yaratmamıştır.

Mevcut çalışma kapsamında, uluslararası ve bilhassa ulusal alanyazında yeni yeni çalışılmaya başlanan kadına yönelik siber şiddet konusu ele alınmıştır. Siber şiddete dair disiplinlerarası bir alanyazının varlığına rağmen kadına yönelik siber şiddete ilişkin net bir anlayış yoktur. Ulusal psikoloji alanında kadına yönelik şiddet başlığı altında namus adına işlenen cinayetler ve fiziksel şiddet (bkz., Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013), aile içinde kadına yönelik şiddet (bkz., Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003), cinsel şiddet (bkz., Çamaş ve Meşe, 2016; Çoklar ve Meşe, 2014) ve psikolojik şiddet (bkz., Boyacıoğlu, 2019; Boyacıoğlu, Uysal ve Erdugan) gibi şiddet türleri hali hazırda çalışılmaktadır. Buna karşın siber şiddet, daha az çalışılan bir konudur. Bu doğrultuda farklı siber şiddet davranışlarının kapsamlı şekilde kadına yönelik bir şiddet biçimi olarak ele alınmasının ve kadınların psikolojik sağlığının

siber şiddetten nasıl etkilendiğinin incelenmesinin önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Kadına yönelik siber şiddet, olayın merkeziliği ve sosyal medya kimliği açısından daha önce çalışılmamış bir konudur ve bu da çalışmanın özgün yanını oluşturmaktadır. Ayrıca siber şiddet olayının nitelikleri ile psikolojik sağlık ilişkisi de araştırma kapsamında sorgulanmıştır. Araştırma sonuçları kadınların siber şiddet olayına dair algısının, yani olayın merkeziliğinin oldukça önemli bir role sahip olduğunu ortaya koyarak siber şiddetin yarattığı olumsuz etkilere dair anlayışımızı genişletmektedir. Bunun yanında sosyal medya kimliğinin merkeziliği, yeni bir kavram olup benlik süreçleriyle ilgili alanyazına önemli katkılar sunması beklenmektedir. Mevcut çalışmada kullanılmak üzere bir ön çalışma sonucu oluşturulan Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği'nin bu konuda yapılacak ölçek çalışmalarına kılavuzluk edebileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının kadına yönelik şiddet sorununa farklı bir bakış açısı sağlaması ve oldukça önemli olan bu toplumsal soruna ışık tutması beklenmektedir. Nitekim günümüzde pandemi sürecinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşerek kadına yönelik şiddetin arttığı bilinmektedir (Aygüneş ve Ok, 2020: 24-26). Bu dönemde azalan sosyal ilişkiler ve artan internet kullanımıyla beraber, kadınların karşılaştığı siber şiddetin de arttığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu durum, kadına yönelik siber şiddetin giderek daha önemli bir problem haline geleceğini göstermektedir. Ayrıca siber şiddetin hukuksal zeminde yer bulmaması, yasal bir tanımının olmaması toplumumuzda cinsiyetçi siber şiddete ilişkin bir başka problemdir. Sanal ortamlarda gerçekleştirilen şiddet davranışları, siber şiddet adı altında yer almayıp bunun yerine özel hayatın gizliliğini ihlal, tehdit, hakaret, kişilerin huzur ve sükununu bozma, cinsel taciz gibi suç ve yasalar kapsamında değerlendirilmektedir (TBİD ve AltBil, 2019: 22-24). Dolayısıyla siber şiddetin yalnızca psikoloji alanında değil hukuk, iletişim ve bilişim gibi pek çok alanda toplumsal cinsiyet temelinde çalışılması gerekmektedir. Psikoloji alanında yapılan mevcut çalışmanın farklı şekillerde gerçekleşen siber şiddet olaylarının hangilerinin kadınlar üzerinde daha ağır sonuçları olduğu konusunda gelecek çalışmalara ve farklı alanlara aydınlatıcı bilgiler sunacağına inanılmaktadır. Ayrıca siber şiddet konusunda toplumda bir farkındalık yaratması ve kadına yönelik şiddete karşı gerekli koruma,

müdahale ve önleme programlarının yapılandırılmasına rehberlik etmesi de beklenmektedir.

Araştırmanın temel sınırlılıklarından birisi, örneklemin eğitim düzeyi yüksek olan kadınlardan oluşmasıdır. Eğitim düzeyi düşük olan sosyal medya kullanıcısı kadınlara ulaşamamış olmak, sonuçların genellenebilirliğini azaltan faktörlerden biri olarak görülmektedir. Ayrıca bir başka sınırlılık olarak, örnekleme dahil edilmeyen grupta görülmüş olan siber şiddetle ilişkin düşük farkındalık gösterilebilir. Katılımcılara her ne kadar siber şiddetle ilgili kısa bir bilgi verilmiş olsa da spesifik bir siber şiddetle maruz bırakıldınız mı, sorusu katılımcıları “hayır” seçeneğine yöneltmiş olabilir. Bu açıdan kadınların deneyimlediği davranışları “şiddet” olarak tanımlayabilmesi ve gelecek çalışmaların bu hususa dikkat etmesi oldukça önemli görülmektedir.

Kadına yönelik siber şiddet araştırmalarının halihazırda oldukça sınırlı sayıda olduğu bilinmektedir. Bu sebeple çalışmada siber şiddetle ilişkin genel kitleye hitap eden bir ölçeğin kullanımı tercih edilmiştir. Kullanılan ölçek her ne kadar siber şiddet düzeyini belirlemiş olsa da toplumsal cinsiyet temelinde gerçekleşen siber şiddeti ölçümlemede yetersiz kalmış olabilir. Bu durumun gelecekteki çalışmalarda göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Toplumsal cinsiyet temelinde kadınların sadece “kadın” olduğu için karşılaştığı siber şiddet davranışlarını kapsayıcı nitelikte ölçümlerin alınması ve bu doğrultuda ölçek çalışmalarının yapılması bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Günümüzde kadına yönelik siber şiddet giderek artarken bu konuda yapılacak çalışmaların hız kazanması gerekmektedir. Ayrıca bu çalışmaların kadınların penceresinden yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Akbulut, Y., Şahin, Y. L. ve Erişti, B. (2010). Development of a Scale to Investigate Cybervictimization among Online Social Utility Members. *Contemporary Educational Technology*, 1(1), 46-59.

Alyakut, Ö. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık Hakkında Görüşleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 349-363.

Arıcak, T. (2015). *Siber Alemin Avatar Çocukları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric Symptomatology as a Predictor of Cyberbullying among University Students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.

Aslan, A. ve Önay-Doğan, B. (2017). Çevrimiçi Şiddet: Bir Siber Zorbalık Alanı Olarak “Potinss” Örneği. *Marmara İletişim Dergisi*, 27, 95–119.

Aygüneş, A. ve Ok, C. (2020). *Covid-19 Pandemisi Sürecinde Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları İzleme Raporu*. Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender) ve Research Worldwide İstanbul. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1218>, (01.04.2021)

Backe, E. L., Lilleston, P. ve McCleary-Sills, J. (2018). Networked Individuals, Gendered Violence: A Literature Review of Cyberviolence. *Violence and Gender*, 5(3), 135-146.

Baker, L., Campbell, M. ve Barreto, E. (2013). Understanding Technology-Related Violence Against Women: Types of Violence and Women’s Experiences. *Learning Network Brief (6)*. London, Ontario: Learning Network, Centre for Research and Education on Violence Against Women and Children.

Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.

Bauman, S., Toomey, R. B. ve Walker, J. L. (2013). Associations among Bullying, Cyberbullying, and Suicide in High School Students. *Journal of Adolescence*, 36(2), 341-350.

Bayram, N. ve Saylı, M. (2013). Üniversite Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık Davranışı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 107-116.

Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-harassment: A Study of a New Method for an Old Behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32, 265-277.

Bernard, J. D., Whittles, R. L., Kertz, S. J. ve Burke, P. A. (2015). Trauma and Event Centrality: Valence and Incorporation Into Identity Influence Well-Being More Than Exposure. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 7(1), 11-17.

Berntsen, D. ve Rubin, D. C. (2006). The Centrality of Event Scale: A Measure of Integrating a Trauma Into One's Identity and Its Relation to Post-Traumatic Stress Disorder Symptoms. *Behaviour Research and Therapy*, 44(2), 219-231.

Berntsen, D. ve Rubin, D. C. (2007). When a Trauma Becomes a Key to Identity: Enhanced Integration of Trauma Memories Predicts Posttraumatic Stress Disorder Symptoms. *Applied Cognitive Psychology*, 21(4), 417-431.

Berntsen, D., Rubin, D. C., ve Siegler, I. C. (2011). Two Versions of Life: Emotionally Negative and Positive Life Events Have Different Roles in the Organization of Life Story and Identity. *Emotion*, 11(5), 1190-1201.

Berntsen, D., Willert, M. ve Rubin, D. C. (2003). Splintered Memories or Vivid Landmarks? Qualities and Organization of Traumatic Memories with and Without PTSD. *Applied Cognitive Psychology*, 17, 675–693.

Birleşmiş Milletler (1993). *Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge*. <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>, (26.04.2019)

Bluck, S., Alea, N., Habermas, T. ve Rubin, D. C. (2005). A Tale of Three Functions: The Self–Reported Uses of Autobiographical Memory. *Social Cognition*, 23(1), 91-117.

Boals, A. (2014). Using Event Centrality to Predict Depressive Symptoms after a Romantic Conflict: A Prospective Design. *Applied Cognitive Psychology*, 28(2), 259-265.

Boyacıoğlu, İ. (2019). Kadına Yönelik Şiddeti Önleyici Devlet Politikaları: Psikolojik Şiddetle Mücadele. *Madde, Diyalektik ve Toplum*, 2(3), 246–249.

Boyacıoğlu, İ. ve Aktaş, Ç. (2018). Olayların Merkeziliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 21(41), 17-26.

Boyacıoğlu, İ., Uysal, M. S. ve Erdugan, C. (2020). Psikolojik Şiddetin Ölçümü: Psikolojik İstismar Profili'nin ve Kadına Kötü Muamele Envanteri'nin Türkçe'ye Uyarlanması. *Psikoloji Çalışmaları*, 40(1), 19-55.

Burgess-Proctor, A., Hinduja, S., ve Patchin, J. W. (2009). Cyberbullying Research Summary: Victimization of Adolescent Girls. *Cyberbullying Research Center*, https://cyberbullying.org/cyberbullying_girls_victimization.pdf, (26.04.2019)

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (20. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Cebecioğlu, G. ve Altıparmak, İ. B. (2017), Dijital Şiddet: Sosyal Paylaşım Ağları Üzerine Bir Araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 7(2), 423-431.

Cripps, J. ve Stermac, L. (2018). Cyber-Sexual Violence and Negative Emotional States among Women in a Canadian University. *International Journal of Cyber Criminology*, 12(1), 171-186.

Cyber Civil Rights Initiative. (2013). *End Revenge Porn*.
<https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2014/12/RPStatistics.pdf>,
(26.04.2019)

Çamaş, G. G. ve Meşe, G. (2016). Sosyal Hiyerarşi: Cinsel Şiddet Mitlerini Anlamak. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(78), 62-74.

Çelik, T. ve Tekin, Y. (2015). Sosyal Medyanın Bireyler Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Bir Örnek: Siber Zorbalık. *International Journal of Social Science*, 36, 343-355.

Çoklar, I. ve Meşe, G. (2014). Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği Kısa Formunu Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34(2), 53-64.

Dehue, F., Bolman, C.ve Völlink T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' Experiences and Parental Perception. *Cyberpsychology and Behavior*, 11(2), 217-223.

Demos (2016). *New Demos Study Reveals Scale of Social Media Misogyny*.
<https://demos.co.uk/press-release/staggering-scale-of-social-media-misogyny-mapped-in-new-demos-study/>, (20.08.2020)

Dilmaç, B. (2009). Sanal Zorbalığı Yordayan Psikolojik İhtiyaçlar: Lisans Öğrencileri İçin Bir Ön Çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1291-1325.

Dooley, J. J., Pyzalski, J. ve Cross, D. (2009). Cyberbullying Versus Face-to-Face Bullying: A Theoretical and Conceptual Review. *Journal of Psychology*, 217(4), 182-188.

Draucker, C. B. ve Martsolf, D. S. (2010). The Role of Electronic Communication Technology in Adolescent Dating Violence. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(3), 133-142.

EIGE. (2017). *Cyber Violence Against Women and Girls*. <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>, (26.04.2019)

Eroğlu, Y. (2014). *Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi) Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Finn, J. (2004). A Survey of Online Harassment at a University Campus. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(4), 468-483.

FRA. (2014). *Violence Against Women: An EU-Wide Survey, Main Results*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>, (26.04.2019)

Hancock, K., Keast, H. ve Ellis, W. (2017). The Impact of Cyber Dating Abuse on Self-Esteem: The Mediating Role of Emotional Distress. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(2), article 2, 1-13.

Harris, B. A. (2020). Technology and Violence Against Women. *The Emerald Handbook of Feminism, Criminology and Social Change* içinde (ss. 317-336). Bingley: Emerald Publishing.

Hayes, A. F. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. New York: The Guilford Press.

Henry, N. ve Powell, A. (2015). Embodied Harms: Gender, Shame, and Technology-Facilitated Sexual Violence. *Violence Against Women*, 21(6), 758-779.

Hood, B. (2014). *Benlik Yanılsaması: Sosyal Beyin, Kimliği Nasıl Oluşturur*. Çev. Eyüphan Özdemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İstanbul Sözleşmesi (2011). *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*, <https://rm.coe.int/1680462545>, (26.04.2019)

Jenkins, R. (2016). *Bir Kavramın Anatomisi: Sosyal Kimlik*. Çev. Gül Bostancı. İstanbul: Everest Yayınları.

Kadın Dayanışma Vakfı. (2017). *Kadına Yönelik Şiddet Kitapçığı*. Ankara: Ezgi Ofset ve Matbaacılık. <http://www.siginaksizbirdunya.org/images/files/kadina-yonelik-siddet-kitapcigi-2017.pdf>, (27.04.2020)

Karataş, A. (2018). Sosyal Medyada Kadın Gözüyle: Taciz. *Gelecek Vizyonlar Dergisi* 2(2), 32-38.

Kowalski, R.M. ve Limber, S.P. (2007). Electronic Bullying among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 22-30.

KSGM. (2016). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı*. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/dagitimda-olan-yayinlar/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf>, (26.04.2019)

Lenhart, A., Ybarra, M., Zickuhr, K. ve Price-Feeney, M. (2016). *Online Harassment, Digital Abuse, and Cyberstalking in America*. http://datasociety.net/pubs/oh/Online_Harassment_2016.pdf, (15.06.2020)

Lewis, R., Rowe, M. ve Wiper, C. (2017). Online Abuse of Feminists as an Emerging Form of Violence Against Women and Girls. *British Journal of Criminology*, 57, 1462-1481.

Marganski, A. ve Melander, L. (2018). Intimate Partner Violence Victimization in the Cyber and Real World: Examining the Extent of Cyber Aggression Experiences and Its Association with in-Person Dating Violence. *Journal of interpersonal violence*, 33(7), 1071-1095.

Markus, H. (1977). Self-Schemas and Processing Information about the Self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35(2), 63-78.

Markus, H. ve Wurf, E. (1987). The Dynamic Self-Concept: A Social Psychological Perspective. *Annual Review of Psychology*, 38(1), 299-337.

Mishna, F., Khoury-Kassabri, M., Gadalla, T. ve Daciuk, J. (2012). Risk Factors for Involvement in Cyber Bullying: Victims, Bullies and Bully-Victims. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 63-70.

Melander, L. A. (2010). College Students' Perceptions of Intimate Partner Cyber Harassment. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 263-268.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (2014). *Erkek Şiddeti ile Başa Çıkmak-Sosyal Çalışmacılar ve Gönüllüler İçin El Kitabı*. İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları. <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/259/sosyal-calismacilar-icin-gonullu-el-kitabi.pdf>, (26.04.2019)

Oksanen, A., Oksa, R., Savela, N., Kaakinen, M. ve Ellonen, N. (2020). Cyberbullying Victimization at Work: Social Media Identity Bubble Approach. *Computers in Human Behavior*, 109, 1-11.

Önay-Doğan, B. Ertürk, Y. D. ve Aslan, P. (2018). Facebook Kullanıcısı Kız Çocuklarına Yönelen Zorbalık Odaklı Siber Tacizin Cinsel Tacize Dönüşümü: Gazete Haberleri Üzerinden Betimsel Bir Değerlendirme. *Etkileşim Dergisi* 1(2), 36-55.

Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2006). Bullies Move beyond the Schoolyard. A Preliminary Look at Cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4, 148-169.

Peterson, J. ve Densley, J. (2017). Cyber Violence: What Do We Know and Where Do We Go from Here?. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 193-200.

PEW. (2014). *Online Harassment*. <https://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>, (26.04.2019)

Powell, A. ve Henry, N. (2019). Technology-Facilitated Sexual Violence Victimization: Results from an Online Survey of Australian Adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(17), 3637-3665.

Reed, L. A., Tolman, R. M. ve Ward, L. M. (2016). Snooping and Sexting: Digital Media as a Context for Dating Aggression and Abuse among College Students. *Violence Against Women*, 22(13), 1556-1576.

Roland, A. G., Currier, J. M., Rojas-Flores, L. ve Herrera, S. (2014). Event Centrality and Posttraumatic Outcomes in the Context of Pervasive Violence: A Study of Teachers in El Salvador. *Anxiety, Stress, & Coping*, 27(3), 335-346.

Sakallı-Uğurlu, N. ve Akbaş Uslu, G. (2013). Namus Kùltürlerinde Namus ve Namus Adına Kadına Şiddet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 76-91.

Sakallı-Uğurlu, N. ve Ulu, S. (2003). Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11-12), 53-65.

Sarıçam, H. (2018). The Psychometric Properties of Turkish Version of Depression Anxiety Stress Scale-21 (DASS-21) in Health Control and Clinical Samples. *Journal of Cognitive Behavioral Psychotherapy and Research*, 7(1), 19-30.

Sedikides, C. (1995). Central and Peripheral Self-Conceptions Are Differentially Influenced by Mood: Tests of the Differential Sensitivity Hypothesis. *Journal of Personality and Social psychology*, 69(4), 759-777.

Slonje, R. ve Smith, P.K. (2008). Cyberbullying: Another Main Type of Bullying?. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147–154.

Selin, S. W. ve Howard, D. R. (1988). Ego Involvement and Leisure Behavior: A Conceptual Specification. *Journal of Leisure Research*, 20(3), 237–244.

Sereno, K. K. ve Mortensen, C. D. (1969). The Effects of Ego-Involved Attitudes on Conflict Negotiation in Dyads. *Speech Monographs*, 36(1), 8–12.

Sherif, M. ve Sargent, S. S. (1947). Ego-Involvement and the Mass Media. *Journal of Social Issues*, 3(3), 8–16.

Stade-Müller, F., Hansen, B. ve Voss, M. (2012). How Stressful Is Online Victimization? Effects of Victim's Personality and Properties of the Incident. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 260-274.

Southworth, C., Finn, J., Dawson, S., Fraser, C. ve Tucker, S. (2007). Intimate Partner Violence, Technology, and Stalking. *Violence Against Women*, 13(8), 842-856.

Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992). *Adolescent Guilt, Shame, and Depression in Relation to Sociotropy and Autonomy*. The World Congress of Cognitive Therapy, Toronto, June 17-21.

Tandon, N. ve Pritchard, S. (2015). *Cyber Violence Against Women and Girls. A World-Wide Wake-Up Call*. UN Broadband Commission for Digital Development, Working Group on Broadband and Gender, http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf, (26.04.2019)

TBİD ve AltBil. (2019). *Cinsiyetçi Dijital Şiddetle Mücadele Rehberi*, <https://www.tbid.org.tr/blog-tr/tbid-ve-altbilden-cinsiyetci-dijital-siddetle-mucadele-rehberi/> (03.05.2020).

Tedeschi, J. T. (1986). Private and Public Experiences and the Self. *Public Self and Private Self* içinde (ss. 1-20). New York: Springer.

Temur-Şimşekcan, N. (2018). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Bir Başka Biçimi: Siber Şiddet* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Toplu-Demirtaş, E., May, R. W., Seibert, G. S. ve Fincham, F. D. (2020). Does Cyber Dating Abuse Victimization Increase Depressive Symptoms or Vice Versa?. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-17.

Turan, S. G. (2016). *Bilişim Okuryazarlığı Bağlamında Siber Şiddetin Meşrulaştırılması* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

UN Women. (2020). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet Rehberi*, <https://atesbocekleri.info/kilavuz.pdf>, (25.11.2021)

Vandebosch, H. ve Van Cleemput, K. (2009). Cyberbullying among Youngsters: Profiles of Bullies and Victims. *New Media & Society*, 11(8), 1349-1371.

Vandebosch, H. ve Van Cleemput, K. (2008) Defining Cyberbullying: A Qualitative Research Into The Perceptions of Youngsters. *Cyberpsychology and Behavior*, 11(4), 499-503.

Vural, Z. ve Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.

Yaman, E. ve Sönmez, Z. (2015). Ergenlerin Siber Zorbalık Eğilimleri. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 18-31.

Yıldırım, E. (2019). *Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, Ö., Boz, H. ve Arslan, A. (2017). Depresyon Anksiyete Stres Ölçeğinin (DASS 21) Türkçe Kısa Formunun Geçerlilik-Güvenilirlik Çalışması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (FESA)*, 2(2), 78-91.

Walrave, M. ve Heirman, W. (2011). Cyberbullying: Predicting Victimization and Perpetration. *Children & Society*, 25, 59-72.

West, J. (2014). Cyber-Violence Against Women. Battered Women's Support Services. <http://www.bwss.org/wp-content/uploads/2014/05/CyberVAWReportJessicaWest.pdf>, (07.01.2021).

Wolak, J., Mitchell, K. J. ve Finkelhor, D. (2007). Does Online Harassment Constitute Bullying? An Exploration of Online Harassment by Known Peers and Online-Only Contacts. *Journal of Adolescent Health*, 41, 51–58.

Woodlock, D. (2017). The Abuse of Technology in Domestic Violence and Stalking. *Violence Against Women*, 23(5), 584-602.

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

Bu araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. İnci BOYACIOĞLU danışmanlığında, psikoloji yüksek lisans öğrencisi Nilay ABINIK tarafından yapılmaktadır. Araştırma kapsamında sosyal medya kullanımı ve sosyal medyanın gündelik hayattaki etkileri incelenecektir.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların SAMİMİ VE SİZİ EN DOĞRU YANSITACAK ŞEKİLDE CEVAPLANMASI, BOŞ BIRAKILMAMASI oldukça önemlidir. Bilimsel araştırma disiplini içerisinde yürütülen çalışmada, veriler toplu değerlendirileceği için bireysel bir analiz yapılmayacaktır. Araştırmadan elde edilen TÜM BİLGİLER GİZLİ TUTULACAKTIR. Araştırma yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmekte olup herhangi bir süre kısıtlaması bulunmamaktadır. Uygulama esnasında sizi rahatsız eden bir durumda herhangi bir neden belirtmeksizin çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz ancak araştırmaya devam etmeniz bilime sağlayacağınız katkı açısından önemlidir.

Araştırma hakkında daha fazla bilgi edinmek ve/veya araştırmanın sonuçları hakkında bilgi almak isterseniz Psikolog Nilay ABINIK ile aşağıda yer alan e-mail adresi aracılığıyla iletişime geçebilirsiniz. Araştırmaya sağlayacağınız değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

İletişim:

Yukarıda verilen bilgileri okudum, anladım ve araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. ☐

EK 2: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz:

Kadın ☐ Erkek ☐

Yaşınız: _____

Medeni haliniz:

Evli ☐ Nişanlı ☐ Boşandım ☐ Bekar ☐

Diğer ☐ (Lütfen verilen boşluğa yazınız) _____

Şu an romantik bir ilişki (flört, sevgililik, evlilik gibi) içinde misiniz?

Evet ☐ Hayır ☐

Şu an bir romantik ilişki içindeyseniz, ilişkiniz ne zamandır devam ediyor?

(Lütfen verilen boşluğa yazınız) (yıl, ay olarak) _____

Romantik ilişkiniz bittiyse ne zaman bitti? (Lütfen verilen boşluğa yazınız) (yıl, ay olarak) _____

Biten romantik ilişkiniz ne kadar sürdü? (Lütfen verilen boşluğa yazınız) (yıl, ay olarak) _____

Hayatınızın büyük bir bölümünü geçirdiğiniz yer?

Kırsal ☐ Büyük şehir ☐ Şehir ☐

Eğitim durumunuz nedir (En son mezun olduğunuz eğitim basamağını işaretleyiniz)?

Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐

İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐

Ön lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐

Diğer ☐ (Lütfen verilen boşluğa yazınız) _____

Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

Evet, düzenli bir işte çalışıyorum. ☐

Düzensiz, günübirlik işlerde çalışıyorum. ☐

Hayır çalışmıyorum. ☐

Öğrenciyim. ☐

Diğer ☐ (Lütfen verilen boşluğa yazınız) _____

Ailenizin aylık geliri (tüm aile bireylerinin toplam geliri) ne kadar, yazınız:

_____ TL

Bireysel olarak aylık geliriniz ne kadar, yazınız: _____

TL

EK 3: Sosyal Karşılaştırma Ölçeği

Sizin de bildiğiniz gibi, hepimiz zaman zaman kendimizi diğer insanlarla karşılaştırır ve bazı değerlendirmeler yaparız. Bu değerlendirmeler sonucunda kendimizle ilgili bazı fikirler ediniriz. Sizin de kendinizle ilişkili bazı görüşleriniz mutlaka vardır. Lütfen, aşağıdaki sıfatların her birinde, sizi en iyi yansıtan rakamı işaretleyiniz.

1 Sol taraftaki özelliğe en yakın olmayı ifade eder.

6 Sağ taraftaki özelliğe en yakın olmayı ifade eder.

1. Yetersiz	1	2	3	4	5	6	Yeterli/Üstün
2. Beceriksiz	1	2	3	4	5	6	Becerikli
3. Başarısız	1	2	3	4	5	6	Başarılı
4. Sevilmeyen biri	1	2	3	4	5	6	Sevilen biri
5. İçedönük	1	2	3	4	5	6	Dışadönük
6. Yalnız	1	2	3	4	5	6	Yalnız değil
7. Dışta bırakılmış	1	2	3	4	5	6	Kabul edilmiş
8. Sabırsız	1	2	3	4	5	6	Sabırlı
9. Hoşgörüsüz	1	2	3	4	5	6	Hoşgörülü
10. Söyleneni yapan	1	2	3	4	5	6	İnsiyatif sahibi
11. Korkak	1	2	3	4	5	6	Cesur
12. Kendine güvensiz	1	2	3	4	5	6	Kendine güvenli
13. Çekingen	1	2	3	4	5	6	Atılgan
14. Dağınık	1	2	3	4	5	6	Düzenli
15. Pasif	1	2	3	4	5	6	Aktif
16. Kararsız	1	2	3	4	5	6	Kararlı
17. Antipatik	1	2	3	4	5	6	Sempatik
18. Boyun eğici	1	2	3	4	5	6	Hakkını arayıcı

EK 4: Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliği Ölçeği

Aşağıda cep telefonu ve internet aracılığıyla kullandığınız sosyal medya ve sosyal medya uygulamalarına yönelik sorular verilmiştir. Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, Messenger, Skype, Youtube, Swarm vb. birçok sosyal medya uygulaması bulunmaktadır.

Sosyal medyayı kullanım sıklığınız ne düzeydedir?

- () Günde 1 saatten az
() Günde 1-3 saat
() Günde 3-5 saat
() Günde 6 saatten fazla

Aşağıdaki soruları kullandığınız sosyal medya uygulamalarını düşünerek ve sizi en iyi yansıtan seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Cep telefonumu ve bilgisayarımı çoğunlukla sosyal medya uygulamaları için kullanıyorum.	1	2	3	4	5
2. Cep telefonumun ve internetin olmadığı bir yaşamı düşünemiyorum.	1	2	3	4	5
3. Sosyal medyanın ailem, akrabalarım veya arkadaşlarımla ilişkilerimi etkilediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4. Sosyal medya paylaşımlarım romantik partnerimle (flörtüm, sevgilim, eşim) olan ilişkiyi etkiliyor.	1	2	3	4	5
5. Profilimin başkaları tarafından güzel ve iyi olarak değerlendirilmesini önemli buluyorum.	1	2	3	4	5
6. Sosyal medya üzerinden başkalarının beni takip etmesi benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
7. Sosyal medyada iyi görünmek mesleki veya akademik kimliğim açısından önemlidir.	1	2	3	4	5
8. Sosyal medya paylaşımlarımın beğenilmesi, olumlu yorumlar almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
9. Sosyal medyaya yüklemek istediğim veya yüklediğim fotoğraflar gerçek yaşamda katılacağım etkinlikleri, gideceğim yerleri etkiliyor.	1	2	3	4	5

EK 5: Siber Mağduriyet Ölçeği

İnternet kullanıcıları sosyal medya uygulamalarını kullanırken, hiçbir şekilde hak etmedikleri ya da istemedikleri halde, kasıtlı olarak yapılan bazı rahatsız edici davranışlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Söz konusu davranış ve eylemlerin bazıları aşağıda yer almaktadır.

Aşağıda yer alan durumlarla HANGİ SIKLIKTA KARŞILAŞTIĞINIZI sizi en iyi yansıtan seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	Hiç	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla	Çok sık
1. Taciz içeren elektronik postalar ya da anlık iletiler alma.	1	2	3	4	5
2. Arkadaşlık ya da bilgi paylaşım sitelerinde fiziksel görünümüm, karakterim ya da yaşadığım bir olayın alaya alınması.	1	2	3	4	5
3. Arkadaşlık ya da bilgi paylaşım sitelerinde dedikodu türünde ya da seviyesiz tartışmaların yapıldığı uygulamalara davet edilme.	1	2	3	4	5
4. Arkadaşlarım ya da tanıdığım kişiler hakkında gerçek dışı ya da kötü şeyler yazılan mesajlar ya da anlık iletiler alma.	1	2	3	4	5
5. Başkaları tarafından hakkımda doğru olmayan ve art niyetli olarak yazılmış yazılarla karşılaşma.	1	2	3	4	5
6. Özel bilgilerimin, bilgim ve onayım dışında internet ortamında paylaşılması.	1	2	3	4	5
7. Kişisel bilgilerimi alabilmek için değişik hilelere başvurulması ve bu bilgilerin internette yayınlanması.	1	2	3	4	5
8. Kişisel bilgilerimin bilgim ve onayım dışında e-posta, anlık ileti vb. yollarla başkalarına iletilmesi.	1	2	3	4	5
9. Bir tartışma grubundan ya da sohbet (chat) odasından kasıtlı olarak atılma.	1	2	3	4	5
10. Mesajlaşma programlarında başkaları tarafından engellenme.	1	2	3	4	5
11. İsteğim dışında dinsel içerikli ya da politik içerikli mesajlar alma.	1	2	3	4	5

	Hiç	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla	Çok sık
12. Şantaj ya da tehdit içeren mesajlar ya da anlık iletiler alma.	1	2	3	4	5
13. Kişisel bilgilerimi izinsiz kullanan bireylerle karşılaşma.	1	2	3	4	5
14. Kimi yazılımlar kullanılarak özel bilgilerime ulaşmaya çalışılması.	1	2	3	4	5
15. Hakaret içeren e-postalar ya da anlık iletiler alma.	1	2	3	4	5
16. Kişiye özel resim ya da görüntülerimin internette bilgim ve onayım olmaksızın yayınlanması.	1	2	3	4	5
17. Mesajlaşma ortamlarında görüşmek istemediğim kişiler tarafından ısrarla rahatsız edilme.	1	2	3	4	5
18. Başkalarına ait bir kimliği kullanarak benimle iletişim kuran insanlar tarafından aldatılma.	1	2	3	4	5
19. Şifre hırsızları yüzünden sahip olduğum şifreleri kaybetme ya da değiştirmek zorunda kalma.	1	2	3	4	5
20. Birilerinin takma adımı (nickname) kullanarak bilgim dışında benim adıma başkalarına bir şeyler yazmaları.	1	2	3	4	5
21. Müstehcen (yüz kızartıcı) ya da cinsel içerikli elektronik postalar alma.	1	2	3	4	5
22. İsteğim dışında bilgisayarına uygunsuz içerikli dosyaların gönderilmesi.	1	2	3	4	5
23. Mesajlaşma ya da tartışmalar sırasında küfür ya da argo içerikli ifadelerle karşılaşma.	1	2	3	4	5
24. Web kamerası görüntülerimin bilgim ve isteğim dışında farklı amaçlarla kullanılmaya çalışılması.	1	2	3	4	5
25. Web kamerası kullanırken istemediğim ahlak dışı görüntülerle karşılaşma.	1	2	3	4	5
26. Tanıdığım ya da tanımadığım kişilerden uygunsuz teklifler alma.	1	2	3	4	5
27. Dini, politik, sportif, vb. konularda bir kişi ya da gruba oy vermeye ya da bir gruba üye olmaya zorlanma.	1	2	3	4	5
28. Gerçek kimliğini gizleyen ve benimle başka bir isimle iletişim kurmayı deneyen kişilerle karşılaşma.	1	2	3	4	5

EK 6: Siber Şiddet Deneyimine İlişkin Soru Formu

Yukarıdaki anket maddelerinde çeşitli siber şiddet davranışlarının örneklerini gördünüz.

Siber şiddet; psikolojik, cinsel veya ekonomik yönden zarar verme niyeti içeren ve cep telefonu, internet gibi elektronik cihazlarla gerçekleştirilen ısrarlı takip ve saldırılar olarak tanımlanmaktadır. Siber şiddeti uygulayan kişi eski ya da şu anki eşiniz/partneriniz, komşunuz, iş/okul arkadaşınız, yakınınız ya da bir yabancı olabilir. Siber şiddeti sosyal medya uygulamaları (Facebook, Instagram, Twitter, Youtube...), mesajlaşma uygulamaları (Whatsapp, Messenger...), GPS destekli uygulamalar (Swarm, Maps Google...), akıllı telefonlar ve/veya e-mail kullanarak uygulayabilir.

Bu davranışlara yaşamınızın herhangi bir döneminde maruz bırakılma durumunuzu (bir kez dahi olsa) düşünerek aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

- 1) Yaşamınızın herhangi bir döneminde tanıdığınız (eski veya şu anki eşiniz/partneriniz, komşunuz, iş arkadaşınız, okul arkadaşınız, yakınınız) veya yabancı biri tarafından siber şiddete (dijital şiddet/çevrimiçi şiddet) maruz bırakıldığınızı düşünüyor musunuz?**

Evet, siber şiddete maruz bırakıldım. ☐

Hayır, siber şiddete maruz bırakılmadım. ☐

- 2) Siber şiddete maruz bırakıldığınızı ne zaman fark ettiniz?**

Şiddete maruz bırakıldığımı biraz önce anket maddelerini doldururken/doldurduktan sonra fark ettim. ☐

Şiddete maruz bırakıldığımı daha önceden farkındaydım. ☐

- 3) Siber şiddete hayatınız boyunca kaç kez maruz bırakıldınız?**

Bir kez ☐

Birden fazla ☐

4) Siber şiddete çoğunlukla tek bir kişi tarafından mı maruz bırakıldınız yoksa farklı kişiler tarafından mı?

Tek kişi ☐

Farklı kişiler ☐

5) Siber şiddete kim veya kimler tarafından maruz bırakıldınız?

Tanıdık biri ☐

Yabancı, tanımadığım biri ☐

Her ikisi ☐

6) Tanıdık biri tarafından maruz bırakıldıysanız, ilişkinizi tanımlayabilir misiniz?

Eski eş/partner ☐ Şimdiki eş/partner ☐ Arkadaş ☐ Komşu ☐

Diğer ☐ (Lütfen verilen boşluğa yazınız) _____

7) Sizi en çok etkileyen hangisiydi?

Tanıdık biri tarafından maruz bırakılmak ☐

Yabancı, tanımadığım biri tarafından maruz bırakılmak ☐

Bana uygun bir soru değil ☐

8) Siber şiddet uygulayan kişi veya kişiler size hangi kanal veya kanallardan ulaştı?

Telefon ☐ İnternet ☐

Facebook ☐ Twitter ☐ Instagram ☐ Whatsapp ☐

Messenger ☐ Skype ☐ Swarm ☐

Diğer ☐ (Lütfen verilen boşluğa yazınız) _____

9) Siber şiddete ne zaman maruz bırakıldınız?

Bu sene içerisinde ☐

1-2 sene önce ☐

2-4 sene önce ☐

5 sene ve daha öncesi ☐

10) Siber şiddete maruz bırakılma durumunuz halen devam ediyor mu?

Evet ☐ Hayır ☐

11) Yaşadığınız olay/olaylar gerçek yaşamınızda saygınlığınızı yitirmenize sebep oldu mu?

1

2

3

4

Hiç olmadı

Kesinlikle oldu

12) Sizin için yaşamınızı etkileyen travmatik bir olay mıydı?

1

2

3

4

Hiç etkilemedi

Travmatik düzeyde etkiledi

13) Bu sorun ile ilgili olarak psikolojik yardım aldınız mı?

Evet ☐ Hayır ☐

EK 7: Olayların Merkeziliği Ölçeği

Yaşadığınız siber şiddet olayını veya olayları içinde en önemlisini zihninizde canlandırarak düşününüz. Ardından aşağıdaki maddelerin her birine ne kadar katıldığınızı maddenin hemen yanında 1’den 5’e kadar sıralanan numaralardan birini daire içine alarak belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Bu olayın kimliğimin bir parçası haline geldiğini hissediyorum.	1	2	3	4	5
2. Bu olay kendimi ve dünyayı anlamamda bir rehber, bir referans noktası haline geldi.	1	2	3	4	5
3. Bu olayın, hayat hikâyemin ana unsurlarından biri haline geldiğini hissediyorum.	1	2	3	4	5
4. Bu olay benim başka yaşantılara dair hislerimi ve düşüncelerimi etkiledi.	1	2	3	4	5
5. Bu olay hayatımı kalıcı olarak değiştirdi.	1	2	3	4	5
6. Bu olayın geleceğim üzerindeki etkilerini sık düşünürüm.	1	2	3	4	5
7. Bu olay hayatımda bir dönüm noktasıydı.	1	2	3	4	5

EK 8: Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği-Kısa Formu

Aşağıdaki soruları yaşadığınız SİBER ŞİDDET OLAYI SONRASI GENEL DURUMUNUZU GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURARAK, size en uygun olan seçeneğe göre işaretleyiniz.

		Hiçbir zaman	Bazen ve ara sıra	Oldukça sık	Her zaman
	YAŞADIĞIM SİBER ŞİDDET SONRASI,				
1.	Gevşeyip rahatlamakta zorluk çektim.	0	1	2	3
2.	Ağzımda kuruluk olduğunu fark ettim.	0	1	2	3
3.	Hiç olumlu duygu yaşamadığımı fark ettim.	0	1	2	3
4.	Soluk almada zorluk çektim (<i>örneğin fizik egzersiz yapmadığım halde aşırı hızlı nefes alma, nefessiz kalma gibi</i>).	0	1	2	3
5.	Bir iş yapmak için gerekli olan ilk adımı atmada zorlandım.	0	1	2	3
6.	Olaylara aşırı tepki vermeye meyilliyim.	0	1	2	3
7.	Vücudumda (<i>örneğin ellerimde</i>) titremeler oldu.	0	1	2	3
8.	Sinirsel enerjimi çok fazla kullandığımı hissettim.	0	1	2	3
9.	Panikleyip kendimi aptal durumuna düşüreceğim durumlar nedeniyle endişelendim.	0	1	2	3
10.	Hiçbir beklentimin olmadığı hissine kapıldım.	0	1	2	3
11.	Kısıktırmakta olduğumu hissettim.	0	1	2	3
12.	Kendimi gevşetip salıvermek zor geldi.	0	1	2	3
13.	Kendimi perişan ve hüzünlü hissettim.	0	1	2	3
14.	Herhangi bir şekilde geciktirildiğimde (<i>asansörde, trafik ışıklarında, bekletildiğimde</i>) sabırsızlandığımı hissettim.	0	1	2	3
15.	Panik haline yakın olduğumu hissettim.	0	1	2	3
16.	Neredeyse her şeye karşı olan ilgimi kaybettiğimi hissettim.	0	1	2	3
17.	Birey olarak değersiz olduğumu hissettim.	0	1	2	3
18.	Alınan olduğumu hissettim.	0	1	2	3
19.	Fiziksel egzersiz söz konusu olmadığı halde kalbimin hareketlerini hissettim (<i>kalp atışlarımda hızlandığını veya düzensizleştiğini hissettim</i>).	0	1	2	3
20.	Geçerli bir neden olmadığı halde korktuğumu hissettim.	0	1	2	3
21.	Hayatın anlamsız olduğu hissine kapıldım.	0	1	2	3

EK 9: Covid-19 Sürecinde Psikolojik Semptomların Kontrolüne Dair Sorular

Son dönemde Covid-19'dan sonra depresif duygu ve düşüncelerinizin düzeyi sizce ne derece artmıştır?

1	2	3	4
Hiç artmadı			Çok fazla arttı

Son dönemde Covid-19'dan sonra hissettiğiniz kaygı düzeyiniz sizce ne derece artmıştır?

1	2	3	4
Hiç artmadı			Çok fazla arttı

Son dönemde Covid-19'dan sonra stres düzeyiniz sizce ne derece artmıştır?

1	2	3	4
Hiç artmadı			Çok fazla arttı

EK 10: Etik Kurul Onay Formu

